

**Formeel verweer
en eindoordeel van
het Cold Case Team
ten aanzien van
kritiek van historici**

In reactie op
*De Joodse notaris en
de beschuldiging
van verraad*

Formeel verweer en eindoordeel van het Cold Case Team ten aanzien van kritiek van historici

In reactie op
*De Joodse notaris en
de beschuldiging
van verraad*

Dit rapport is de formele reactie
van twee hoofdvertegenwoordigers
van het CCT op het rapport van
zes historici dat verscheen op
22 maart 2022 onder de titel:

*De Joodse notaris en
de beschuldiging van verraad:
Kritische analyse van
argumentatie en brongebruik in
Het verraad van Anne Frank*

Pieter van Twisk
Head of Research

Amsterdam, december 2022

Index

- Inleiding / 4
- 1. Samenvatting / 8
- 2. Commentaar / 13
  - 2.1 Arnold van den Bergh, een profiel / 17
  - 2.2 De ambtsvervulling van notaris Arnold van den Bergh / 18
  - 2.3 Van den Bergh en de Calmeyer-procedure / 22
  - 2.4 Van den Bergh en de Joodse Raad / 25
  - 2.5 Van den Bergh en het verraad / 31
  - 2.6 De onderduik van de familie Van den Bergh / 47
  - 2.7 Arnold van den Bergh en de wederopbouw van Joods Amsterdam / 55
- 3. Nawoord van de schrijver / 57

Inleiding

Op 22 maart 2022 besluit de Nederlandse uitgeverij Ambo|Anthos zonder enig overleg met de auteur of met ons, leden van het cold case-team (CCT), het boek *Het Verraad van Anne Frank* (HVVAF) uit de handel te nemen op basis van een rapport geschreven door zes Nederlandse historici met de titel *De Joodse notaris en de beschuldiging van verraad: Kritische analyse van argumentatie en brongebruik in Het verraad van Anne Frank*. In dit rapport concluderen deze historici dat de hypothese van het CCT ongegrond en daarmee ‘bewezen onwaar’ is.

Hun onderzoek beperkte zich tot het laatste, meest waarschijnlijke scenario dat het CCT onderzocht. Maar tijdens een zes jaar durende onderzoek bekeek het CCT ongeveer dertig bekende en nieuwe scenario’s die een verklaring boden voor de inval in het Achterhuis. Vijfentwintig daarvan werden beoordeeld als ‘zeer onwaarschijnlijk’ of ‘onmogelijk’; vier werden beoordeeld als ‘mogelijk, maar niet erg waarschijnlijk’, en slechts één scenario werd beoordeeld als het ‘meest waarschijnlijke’. De schrijfster Rosemary Sullivan beperkt zich in haar boek tot zo’n twaalf van deze scenario’s.

In tegenstelling tot wat de zes historici suggereren, was het CCT geen groep overijverige amateurs die ten prooi viel aan wensdenken. Het was een zeer professioneel team van zo’n twintig vaste, ervaren professionals waaronder voormalige politieagenten, onderzoekers van oorlogsmisdaden, forensisch psychologen, forensisch analisten, datawetenschappers, criminologen en verschillende historici (acht) onder leiding van de nu gepensioneerde en ervaren FBI-agent Vince Pankoke.

Het boek dat in Nederland zoveel commotie heeft gewekt werd geschreven door de Canadese auteur Rosemary Sullivan en is niet alleen een zorgvuldig gedocumenteerd verslag over hoe het CCT werkte, maar geeft ook inzicht in het leven van de familie Frank en wat leidde tot haar definitieve besluit om onder te duiken in het Achterhuis. Het is een verhaal geschreven door iemand die geen lid was van het CCT, maar wel volledige toegang had tot de leden van het CCT en alle onderzoeksgegevens. Ze beschrijft hoe het team scenario na scenario onderzocht om uiteindelijk te concluderen dat het scenario, dat ervan uitgaat dat notaris Van den Bergh een lijst met adressen aan de nazi’s overhandigde, het meest waarschijnlijke is.

Beweert het CCT dat zijn schuld onomstotelijk bewezen is? Nee, ook hebben we Van den Bergh nooit afgeschilderd als een ‘foute’ man. We menen zelfs dat, wanneer Van den Bergh inderdaad een lijst met adressen van onderduikers aan de SD heeft doorgegeven, hij dat hoogstwaarschijnlijk deed om zichzelf en zijn gezin te redden en dat het daarom onmogelijk is om zelfs maar een moreel oordeel over hem te vellen. Het is een hypothese. Niet meer en niet minder.

In tegenstelling tot wat de zes historici beweren en wat door de media meestal werd overgenomen, is het niet het CCT dat Van den Bergh beschuldigde. Deze beschuldiging werd geuit in een anoniem briefje dat Otto Frank, naar eigen zeggen, kort na de bevrijding ontving. Het bestaan ervan is meer dan vijftig jaar bekend en werd beschreven door meerdere schrijvers en historici. Vreemd genoeg nam niemand echt de moeite om dit scenario grondig te onderzoeken. Misschien omdat het op het eerste gezicht ongeloofwaardig leek of wellicht omdat men de bevindingen van hoofdinspecteur Arend J. van Helden uit zijn onderzoek uit 1963/64 accepteerde, zonder zelf de bewering van de anonieme briefschrijver te verifiëren.

De uitkomst van het CCT-onderzoek ligt zo gevoelig en was dermate verontrustend dat zes historici zich geroepen voelden om meer dan twee maanden onderzoek te doen naar de conclusie van ons onderzoek. In die tijd hebben ze nooit contact gezocht met iemand van het CCT en baseren ze hun bevindingen louter en alleen op de inhoud van Sullivans boek, waarin maar twaalf van de dertig scenario's besproken worden. Ze beweren dat hun rapport ondubbelzinnig aantoont dat de Van den Bergh-hypothese onjuist is en dat wij, het CCT, een totaal ondenkbare conclusie hebben gefabriceerd.

Hun rapport werd gepresenteerd tijdens een verhitte bijeenkomst in Amsterdam op 22 maart 2022. Leden van het CCT waren voorafgaande de presentatie niet geconsulteerd of uitgenodigd. Aan het einde van hun presentatie liepen de gemoederen in de zaal zo hoog op dat Sullivans boek door een van de historici zelfs een ‘antisemitisch pamflet’ werd genoemd. Er werd ook gesuggered dat het CCT van meet af aan van plan was geweest om een Joodse dader te identificeren, een belachelijke zo niet lasterlijke beschuldiging.

Nog dezelfde avond dat het rapport van de historici werd gepresenteerd, besloot de Nederlandse uitgeverij Ambo|Anthos het boek uit de handel te nemen. Ze deden dit zonder de auteur of leden van het CCT vooraf te informeren of zelfs maar te raadplegen. Sterker, ook na dit besluit werden auteur noch CCT door de uitgever gevraagd om inhoudelijk te reageren op de aan-

tijdingen in het rapport. Het nieuws van het besluit van de uitgeverij werd met groot enthousiasme ontvangen tijdens de presentatie van het rapport.

In de dagen die hierop volgden, waren de nieuwsmedia maar al te graag bereid de historici te citeren zonder enige journalistieke controle en stonden verslaggevers en columnisten opnieuw klaar om het boek en het onderzoek te veroordelen. Het komt zelden voor dat een boek zonder rechterlijke uitspraak door een uitgeverij uit de handel wordt genomen. Normaal gesproken staan uitgevers achter hun auteur en zijn ze een groot voorvechter van de vrijheid van meningsuiting, zo niet Ambo|Anthos. Een bijkomend effect is dat de beslissing van deze uitgever ten onrechte gezien wordt als een ondersteuning van de claim van de historici.

De internationale uitgever, HarperCollins in New York, besloot eerst te wachten op een inhoudelijke reactie van de auteur en het CCT en besloot na kennis te hebben genomen van deze reactie, achter het boek te blijven staan. Het boek, dat inmiddels in meer dan twintig landen verkrijgbaar is, heeft nergens zo'n ontvangst gehad als in Nederland.

Uiteraard nemen wij de kritiek van de zes historici zeer serieus. De afgelopen maanden hebben we het rapport van de historici en hun boude publieke bewering dat ze onze hypothese definitief hadden weerlegd, zorgvuldig bestudeerd. Wat volgt is ons antwoord op hun rapport. Als men het weerleggingsrapport vergelijkt met het boek van Sullivan en het onderzoek van het CCT dan kan men niet anders dan concluderen dat het rapport van de historici vol staat met irrelevante constatering, halve en hele onwaarheden en kritische omissies.

In dit formele verweer wil het CCT op structurele wijze het rapport van de historici weerleggen. In het eerste hoofdstuk van ons antwoord geven we een samenvatting van onze bevindingen met betrekking tot de beschuldigingen en kritieken van de zes historici. In het tweede deel gaan we hoofdstuk voor hoofdstuk, en pagina voor pagina dieper, in op de uitspraken van de historici en in het laatste hoofdstuk belichten wij op persoonlijke titel de impact van ons onderzoek en wat de externe kritiek teweeg heeft gebracht.

Gelet op de wijze waarop in Nederland is gereageerd op het boek is er nog een andere kwestie aan de oppervlakte gekomen; is de commotie die is ontstaan uitsluitend een reactie op het onderzoek en de publicatie *Het verraad van Anne Frank*, of speelt de angst voor het antisemitisme hierbij een rol? Dat ligt gevoelig, dat begrijpen wij zeer goed. Toch menen wij dat deze angst geen reden mag zijn om de uitkomst van het onderzoek achterwege te laten.

Het CCT is tot deze hypothese gekomen op grond van onze interpretatie van al het ons bekende onderzoeksmateriaal. Wij zijn hierbij op integere en zeker niet lichtvaardige wijze te werk gegaan. Het betreft echter nadrukkelijk een hypothese. Het staat iedereen uiteraard vrij om tot een andere conclusie te komen.

Ook kunnen we niet uitsluiten dat er nog nieuwe bronnen tevoorschijn komen die onze huidige hypothese ontkracht danwel een andere visie rechtvaardigt. Mocht dat gebeuren, dan zullen wij die nieuwe informatie zonder meer accepteren.

1. Samenvatting

Op het eerste gezicht is het rapport van de zes historici goed geschreven, biedt het nieuwe informatie over bepaalde kwesties en lijkt het overtuigend, vooral voor mensen die het boek van Rosemary Sullivan of eerdere weerleggingen van het CCT niet hebben gelezen. Een nadere analyse van hun rapport wijst echter op misleidende argumenten, genegeerd bewijs, alsook veronderstellingen die zij ten onrechte aan het CCT toeschrijven. Het belangrijkste is echter dat het rapport van de historici, in tegenstelling tot wat ze beweren, de uiteindelijke hypothese van het CCT op geen enkele manier ondermijnt of weerlegt. In het beste geval biedt het op een aantal punten alternatieve verklaringen of interpretaties, die in alle gevallen niet de meest plausibele zijn. En daar waar ze wijzen op enkele fouten en/of omissies in Sullivans boek, hebben deze geen invloed op de zaak.

Zo is een flink deel van hun 72 pagina's tellende rapport gericht op het privéleven van Arnold van den Bergh. Hun centrale argument hierbij is dat hij een vooraanstaand en succesvol lid van de Joodse gemeenschap was, een zeer gerespecteerd, fatsoenlijk en beminnelijk man en een voorbeeldige vader voor zijn kinderen. Hoewel interessant is dit op geen enkele manier relevant voor de zaak. De historici lijken hiermee te willen zeggen dat een fatsoenlijk mens niet in staat is tot verraad. Fatsoen is echter helaas geen bewijs van onschuld. De realiteit is dat fatsoenlijke mensen soms gedwongen worden het ondenkbare te doen om zichzelf of hun families te redden. Er zijn – vooral in tijden van oorlog – talloze voorbeelden van mensen die ertoe gebracht worden om onvoorstelbare daden te begaan om hun eigen leven of dat van hun vrienden en familie te redden. Door dit simpelweg te negeren laat je de echte daders hun verantwoordelijkheid ontlopen. Het is inherent aan menselijk gedrag en juist dat is, naar onze mening, een van de belangrijkste boodschappen van het boek. Het is van cruciaal belang om te benadrukken dat, toen het Van den Bergh-scenario meer en meer op de voorgrond kwam, het CCT hem altijd is blijven zien als een fatsoenlijk man die alleen tot zo'n daad kon zijn gekomen onder druk van een duistere macht.

Dit brengt ons bij het volgende punt. In het rapport gebruiken de historici een metafoer om het Van den Bergh-scenario te beschrijven. Ze vergelijken onze zaak tegen Van den Bergh met een kaartenhuis. Trek je één kaart weg dan stort het hele kaartenhuis in. Door het onderzoek te vergelijken met een kaartenhuis, impliceren ze dat als ze zelfs maar één enkel bewijsstuk kunnen weerleggen, de hele hypothese onderuitgaat. Dit is een hele bedrieglijke

metafoor, aangezien de zaak in niets lijkt op een kaartenhuis. Wij hebben onze zaak juist altijd vergeleken met een puzzel. Onze hypothese bestaat uit vele aanwijzingen en feiten die als puzzelstukjes op een logische manier in elkaar passen. Zelfs wanneer een aantal stukjes missen of niet blijken te passen, blijft de afbeelding op de puzzel nog steeds herkenbaar. Het naoorlogse gedrag van Otto Frank en Miep Gies, hun uitspraken en acties, getuigenissen van derden, het mysterieuze anonieme briefje... het zijn allemaal puzzelstukjes die tezamen een herkenbaar beeld opleveren. Het verwijderen van een stukje van de puzzel verandert daar niets aan.

Ook waren veel van de argumenten in hun rapport al door ons geadresseerd in eerdere stukken die op onze website (coldcasediary.com) te vinden zijn. De historici schuiven deze echter terzijde. “*Het CCT reageerde hierop in een aantal ‘rebuttals’ op zijn website door het herhalen van de eigen standpunten, zonder daarbij in te gaan op de kritiek op de argumentatie of de inhoudelijke bezwaren.*”¹ Uiteraard kunnen de historici dit beweren, maar dat maakt het nog niet waar en in dit geval is het aantoonbaar onjuist. Het zijn de historici die weigeren onze eerdere reacties op hun kritiek te erkennen. In eerdere weerleggingen gingen we al adequaat in op de kritiek rondom de SD-lijsten en de Joodse Raad, evenals op het feit dat de familie Van den Bergh ondergedoken zat. Dezelfde oude argumenten komen nu toch weer terug in hun weerleggingsrapport, waarmee ze onze antwoorden simpelweg negeren. Omdat onze argumenten terzijde worden geschoven of niet zijn begrepen, zullen we ze in het volgende hoofdstuk nogmaals uitleggen en dit keer in meer detail.

Ook stellen de historici dat wij – omdat we geen historici zijn – noodzakelijkerwijs de kennis en expertise missen en dus met verkeerde aannames komen. Dit is een nogal aanmatigend argument. Met als enige staving hun academische titels, beweren de historici dat hun veronderstellingen waar zijn en de onze onwaar. Dit is een drogreden die een *argumentum ad verecundiam* wordt genoemd. De historici gaan eraan voorbij dat wij deze zaak zes jaar lang zeer grondig en vanuit diverse disciplines hebben onderzocht, met een team waarin tevens acht historici zitting hadden.

Dit brengt ons bij de laatste beschuldiging van de historici, de bewering dat het CCT leed aan *tunnelvisie*. Volgens hen waren we zo bezig met het bewijzen van de schuld van Van den Bergh dat we blindelings naar dit scenario toe werkten en daarbij feiten negeerden. Dit is onjuist. Hun bewering doet het

---

1 Zie pagina 5 van hun rapport.

voorkomen alsof het Van den Bergh-scenario het enige was dat werd onderzocht, terwijl het slechts een van de velen was.

Het is bovendien een nogal gedurfde beschuldiging van zes historici die zojuist een rapport van 72 pagina's hebben geschreven met geen ander doel dan het bewijzen dat Arnold van den Bergh onschuldig is. Zoals we in het volgende hoofdstuk zullen laten zien, worden alle aanwijzingen en feiten ten nadele van Van den Bergh door de historici genegeerd of verkeerd geïnterpreteerd. Deze interpretaties zijn dikwijls een stuk speculatiever dan die van het CCT.

Wil dat zeggen dat het hele rapport waardeloos is? Nee, enkele kritiekpunten zijn waardevol. Nadat de historici het boek nauwgezet hebben doorplozen, hebben ze een aantal niet essentiële vertaalfouten ontdekt, alsook enkele fouten in bronnen en voetnoten. Hun rapport geeft ook wat interessante nieuwe informatie, maar laten we heel duidelijk zijn: niets ervan ondermijnt of weerlegt onze uiteindelijke hypothese.

Een zorgvuldige vergelijking van de argumenten van historici met wat feitelijk in Sullivans boek staat, laat een patroon van omissies zien met betrekking tot het Van den Bergh-scenario. Door steeds belangrijke stukjes informatie weg te laten, proberen de historici de lezer ervan te overtuigen dat hun beweringen correct zijn en die van het CCT niet. Een van de belangrijkste stukjes van de puzzel die de historici weglaten in hun weerlegging, is het 'verklaringenbewijs' dat door het CCT wordt gepresenteerd. Meerdere mensen die Otto Frank en Miep Gies persoonlijk kenden lieten het CCT weten dat zij (Otto en Miep) wisten wie hen verraadde of in ieder geval een sterk vermoeden hadden.² Alle informatie uit deze verklaringen was verenigbaar met slechts één van de onderzochte scenario's en wel dat van Arnold van den Bergh. We hebben ook gedocumenteerd hoe Miep Gies en Otto Frank op de hoogte waren van de naam van de SD-man die de inval in het Achterhuis leidde, maar er verschillende keren voor kozen om dit te verzwijgen of zelfs een valse naam op te geven.³ Ook het gedrag van Otto Frank, Miep Gies en anderen wijst erop dat zij kennis hadden van de identiteit van hun verrader, maar dat Otto Frank ervoor koos om de naam niet naar buiten te brengen. Zowel (oud-) medewerkers van het Anne Frank Huis als ervaren auteurs als Melissa Müller en Carol Ann Lee zijn van mening dat Miep Gies en Otto Frank beschikten over meer kennis rondom wat leidde tot de inval in het Achterhuis.

---

2 HVVAF, pp. 47, 227-229, 235

3 HVVAF, p. 223

Hieronder een tijdlijn met uitspraken en gedrag waarover we spreken:

Verklaringen van Miep Gies

- In mei 1963 was Miep Gies niet openhartig tegen de politie toen ze deed voorkomen alsof ze Silberbauer niet kende.
- In november 1963 zei Miep Gies dat ze Silberbauer wel kende, maar dat Otto Frank haar zei dat ze een andere naam moest gebruiken: Silberthaler.
- In 1994 beweerde Miep Gies dat de verrader al overleden was toen men in 1960 het verraad opnieuw onderzocht. Het is belangrijk op te merken dat in 1960 slechts twee van de resterende verdachten overleden waren, namelijk Arnold van den Bergh en Lammert Hartog.
- In 1994 beweerde Miep Gies dat Otto Frank wist wie de verrader was.
- In 1995 vertelde Miep Gies aan pater John Nieman dat ze wist wie hen had verraden en dat het iemand was die Otto Frank kende, maar dat de persoon inmiddels was overleden.
- Miep vertelde in de jaren negentig aan medewerkers van de Anne Frank Stichting dat ze een geheim had.

Verklaringen van Otto Frank

- In december 1945 confronteerde Otto Frank de SD-man Gezinus Gringhuis met de naam van hun verrader (De naam die Otto Frank naar voren bracht was Arnold van den Bergh).
- Volgens Otto Franks neef Buddy Elias antwoordde deze in 1945 op de vraag waarom hij de verrader niet zou vervolgen: "Wat helpt het, de man is ook een vader en als hij naar de gevangenis moet, heeft de familie geen vader."
- Tussen 1947-1949 verklaarde Otto Frank: "*We werden verraden door Joden*". (Er waren slechts drie scenario's waarin Joden als verdachten werden genoemd, Arnold Van den Bergh, Ans van Dijk en het Joodse echtpaar Weisz gearresteerd bij de groentewinkel van Hendrik van Hoeve)
- In 1957 gaven Otto Frank en Miep Gies auteur Ernst Schnabel een pseudo-niem om te gebruiken in plaats van de naam Silberbauer's: (Silberthaler) voor de originele Duitstalige versie van *Spur eines Kindes* en alleen de initiaal "S" voor de Engelstalige versie.
- In zijn interview in december 1963 met politiedetective Van Helden beweerde Otto niet te weten wie de genoemde verrader, Arnold van den Bergh, was.
- In december 1963 schreef Otto Frank een brief aan Miep Gies, waarin hij zich afvraagt of nieuw onderzoek iets nieuws zou opleveren over Willem van Maaren, de magazijnbediende van Opekta die al langer werd verdacht van het verraad. Hij betwijfelt dat omdat er geen "schriftelijk bewijs" tegen hem is. We vonden dit een vreemde uitspraak. Heeft Frank dit geschreven omdat het anonieme briefje dat hij ontving schriftelijk bewijs tegen Van den Bergh was?

Otto Frank zei tegen mensen die hem vroegen de naam van de verrader te onthullen: *“Het zal mijn familie niet terugbrengen en zal de kinderen van de man schaden, wetende dat hun vader in de gevangenis zit.”* (Arnold Van den Bergh had drie kinderen die de oorlog hebben overleefd en ook allemaal Otto Frank hebben overleefd.)

Er waren ook acties en gedragingen van Otto Frank en anderen die vragen oproepen en de neiging hadden om slechts één van de leidende theorieën te ondersteunen:

- In 1948 leek Otto Frank te stoppen met het onderzoeken van het verraad, ongeveer op hetzelfde moment dat de Joodse Eeraad Arnold van den Bergh veroordeelde.
- Tussen 1959-1963 hielp Otto Frank de Nazi-jager Simon Wiesenthal niet met het achterhalen van de identiteit van de Gestapo-man die de inval in het Achterhuis leidde. Hij verzette zich tegen de samenwerking met Wiesenthal, hoewel deze dit deed om de authenticiteit van Annes dagboek en de Holocaust te bewijzen.
- In 1963-1964 gaf rechercheur Van Helden aan dat het originele briefje van het verraad niet kon worden gevonden. Het handschrift op de kopie van het briefje zegt echter: “Hasselt heeft origineel.”
- In 1963-1964 verdedigde Van Hasselt Van den Bergh tegenover Kleiman en vertelde dat deze ‘goed’ was terwijl hij wist dat de Joodse Eeraad deze en de andere leden van de Joodse Raad had veroordeeld wegens collaboratie met de vijand.

2. Commentaar

In dit hoofdstuk wordt het rapport van de historici pagina voor pagina onderzocht. We zullen aantonen dat het rapport geenszins bewijst dat onze hypothese onhoudbaar is en dat we dus ook geen reden zien om van mening te veranderen, inhoudende dat het Van den Bergh-scenario het meest waarschijnlijk is van alle scenario's die we onderzochten.

We hebben ervoor gekozen om ook delen van het rapport te becommentariëren die niet direct in tegenspraak zijn met onze bevindingen, maar die simpelweg incorrect zijn of een verkeerd beeld schetsen van wat er in het boek van Sullivan staat. We vinden het belangrijk om er opnieuw op te wijzen dat de historici dit rapport hebben opgesteld zonder het CCT ooit om commentaar of verduidelijking te vragen, wat heeft geleid tot onnodige fouten in hun rapport.

De **blauwe tekst** is informatie, tekst en paginanummers of rechtstreekse citaten uit het verslag van de historici (Nederlandse versie). Het CCT-antwoord verschijnt direct onder deze secties.

Pagina 4. *De historici vermelden dat we de bevindingen van ons onderzoek hebben aangekondigd “(...) precies gekwantificeerd op 85 tot 87% (...)”.*

Het waarschijnlijkheidspercentage (85–87%) dat in het verslag van de historici wordt genoemd staat niet in het boek van Sullivan, maar werd door enkele CCT-leden genoemd tijdens interviews. Het noemen van dit waarschijnlijkheidspercentage bleek een bron van verwarring en misvattingen en is, terugkijkend, onverstandig geweest. Na afronding van het onderzoek heeft het CCT gezocht naar een manier om het bewijs inzake het Van den Bergh-scenario statistisch te kwantificeren door een externe statistiekdeskundige om er zeker van te zijn dat deze we een verantwoorde eindconclusie trokken en niet ten prooi vielen aan tunnelvisie.

Op advies van een van onze politieconsultants is een forensisch statisticus geraadpleegd. Hij woog het verzamelde bewijs volledig onafhankelijk van onze conclusie met behulp van Bayesiaanse forensische statistiek en kwam tot dit percentage, hetgeen hij vervolgens ook heeft laten verifiëren door twee onafhankelijke vakgenoten. Dit bevestigde voor ons dat de argumentatie achter ons oordeel voldoende was onderbouwd.

De verwarring ontstond deels toen mensen zich afvroegen waarom we achter een theorie zouden staan die geen 100% zekerheid bood. Het werd duidelijk dat de Bayesiaanse methodologie verkeerd werd begrepen ten aanzien van het belang van het percentage en het voorbehoud ten aanzien van het wegen van de bewijslast.

Om die reden gaven wij in eerdere weerleggingen (www.coldcasediary.com) al aan dat het niet verstandig van ons was om dat percentage zonder nadere toelichting te noemen; het veroorzaakte onnodige commotie terwijl het van geen enkel belang is voor de zaak zelf. Die commotie rondom het percentage betreuren wij.

Pagina 4. De historici stellen dat het CCT vastbesloten was om een doorbraak te bewerkstelligen bij het oplossen van de zaak. “Nu moest het tot een doorbraak komen. Dit zou mogelijk zijn door geen klassiek historisch onderzoek te doen, zoals eerder was gebeurd, maar door het ‘verraad van het Achterhuis’ als een cold case te zien, die met een forensische methode opgelost gaat worden.”

Deze voorstelling doet onrecht aan wat het CCT beweerde en leverde. Zeggen dat het “nu tot een doorbraak moet komen”, suggereert dat het CCT verplicht was er een te vinden of zichzelf (om welke reden dan ook) had opgelegd. Niets is minder waar. Wij zijn nooit onder druk gezet, noch is er ooit de garantie gegeven dat we deze zaak zouden oplossen. Het enige dat wij hebben gezegd is dat we ons zouden inspannen om te zien of deze zaak uiteindelijk kon worden opgelost. Het klopt dat we voornemens waren deze zaak niet te benaderen als een louter historische zaak. Het CCT wilde een opsporingsmethode gebruiken analoog aan de cold case methodologie en wel met een multidisciplinair team bestaande uit opsporing specialisten, acht historici alsook andere specialisten uit diverse disciplines.

Overigens werd de term ‘forensisch onderzoek’ door de historici wel heel breed gebruikt. In politieonderzoeken wordt de term *forensisch* gebruikt wanneer wetenschappelijke methoden worden ingezet om een misdaad op te lossen (bijvoorbeeld toxicologie, pathologie, psychologie, grafologie, enz.). Het doel van het CCT-onderzoek was om met behulp van een cold case onderzoeksmethodologie en moderne politie onderzoekstechnieken, waarvan inderdaad enkele forensisch waren, te achterhalen wat uiteindelijk leidde tot de inval in het Achterhuis en dat is toch iets anders.

Pagina 6. “Het boek van Sullivan heeft geleid tot veel verwarring en tal van vragen opgeroepen. De naam van Arnold van den Bergh is inmiddels de hele wereld overgegaan als de meest waarschijnlijke verrader van het Achterhuis.”

Aan het eind van het onderzoek hebben we geconcludeerd dat het Van den Bergh-scenario het meest waarschijnlijk was. Het CCT had uiteraard geen controle over hoe de media wereldwijd de bevindingen van ons onderzoek zouden brengen. Onze conclusie kwam pas nadat 29 andere scenario's waren onderzocht en wij ongeveer 25 mensen konden verlossen van een verdenking van schuld die decennialang boven hun hoofd hing.

Is het een uitgemaakte zaak? Nee, dat is het niet, en dat hebben wij ook nooit beweerd. Ook hebben wij nooit beweerd dat onze theorie boven iedere twijfel verheven is. We zijn er altijd openhartig over geweest dat op grond van het huidige bewijsmateriaal, deze zaak nooit bewezen zou kunnen worden in een moderne rechtbank. Onze conclusie was gebaseerd op een veelzijdige benadering, gebruikmakend van een eliminatieproces (andere waren te onwaarschijnlijk of zelfs onmogelijk), op feiten, op de interpretatie van deze feiten en tenslotte op redelijke veronderstellingen.

Wat de zeer ervaren FBI-agent Vince Pankoke ons leerde en wat andere politiemensen zullen bevestigen, is dat wanneer een cold case-team een zaak onderzoekt waarbij niet meteen duidelijk is wat er is gebeurd, men noodzakelijkerwijs werkt met aannames om uiteindelijk een hypothese te formuleren over wat er mogelijk gebeurd kan zijn. De rechercheurs zullen vervolgens proberen deze hypothese te bewijzen of te weerleggen, maar in de meeste gevallen zullen er feiten ontbreken. Gebruikmakend van technieken zoals gedragsanalyse en het wetshandavingsaxioma van kennis (middelen), motief en mogelijkheid, formuleren onderzoekers een theorie over wat zij denken dat er is gebeurd. Dit is een succesvolle standaard onderzoeksmethode voor wetshandhaving die al sinds jaar en dag door onderzoekers wordt uitgeoefend. Omdat deze zaak zich 72 jaar voor het onderzoek voltrok ontbrak er uiteraard informatie over wat zich precies voltrok.

Om die reden is er in het begin van het onderzoek een afbeelding gemaakt met de mogelijke oorzaken van de inval. Het plaatje toont vier mogelijke en plausibele oorzaken: kans, verraad, onzorgvuldigheid en massale arrestaties. Er waren getuigenverklaringen en er was voldoende historische informatie om massa-arrestaties als oorzaak van de inval uit te sluiten. Dat liet ons achter met kans, verraad en onzorgvuldigheid, of een combinatie daarvan als oorzaak. Vervolgens hebben we de specifieke acties binnen deze resterende drie oorzaken bekeken en gespeculeerd of er mogelijk informatie beschikbaar zou kunnen zijn die iets zou kunnen onthullen over de toedracht van de inval op 4 augustus 1944.

Voor alle duidelijkheid, in de afgelopen twintig jaar zijn er meerdere mensen genoemd als mogelijke verrader van het Achterhuis, zoals Ans van Dijk, Lena Hartog van Bladeren en Tony Ahlers. Enkelen daarvan (anders dan Van den Bergh) waren nooit eerder in de openbaarheid gebracht. Daar is in het verleden geen bezwaar tegen gemaakt. Ons onderzoek heeft uitgewezen dat veel van deze mensen naar alle waarschijnlijkheid niet verantwoordelijk zijn voor de inval in het Achterhuis.

2.1 Arnold van den Bergh, een profiel

Auteur: Bart Wallet

Pagina's 7-11. In dit hoofdstuk van het rapport richt Bart Wallet zich op de historische achtergrond van Arnold van den Bergh. Hij schetst een beeld van Arnold van den Bergh, zijn familie en zijn positie in de (Joodse) gemeenschap.

Zijn bijdrage is historisch en contextueel interessant, maar staat geheel los van het verwijt van de anonieme briefschrijver die beweerde dat Van den Bergh de SD een lijst met adressen van onderduikers had doorgegeven. Wallet stelt dat het CCT het handelen van Van den Bergh in de oorlog ten onrechte negatief afschildert en beschrijft zijn goede daden, relaties met vrienden en gunsten die hij deed ter bescherming van zijn uitgebreide familie. Hierdoor doet Wallet het voorkomen alsof het CCT meent dat Van den Bergh op de een of andere manier een slecht mens was die samenwerkte met de nazi's. Dit is onjuist. In de overige paragrafen gaat hij als historicus verder met het uitvoeren van een quasi-psychologische evaluatie van Van den Berghs persoonlijkheid en karakter, iets waarvoor Wallet, voor zover wij weten, op geen enkele manier gekwalificeerd is. Wallet sluit af met de volgende samenvatting:

Pagina 11. "Wat wij vast kunnen stellen is dat hij als notaris zeker bemiddeld was en een goedlopend notariskantoor leidde. Daarnaast was hij een familieman met een grote inzet voor sociaal zwakkeren, die dat ook blijft doen in oorlogstijd. Vanaf begin van de bezetting was hij niet naïef, hij zoekt naar uitwegen (via vlucht, de Calmeyer-lijst en onderduik) en pleegt obstructie vanuit zijn notariskantoor.

Voor alle duidelijkheid, het CCT heeft nooit beweerd dat Van den Bergh:

- geen succesvolle notarispraktijk had – sterker nog, we erkennen dat juist,
- geen familieman was – integendeel, we gingen ervan uit dat hij steeds handelde in het belang van zijn gezin en zichzelf,
- vanaf het begin van de bezetting ooit iets anders deed dan een uitweg te zoeken – Hierbij moet ook worden vermeld dat Van den Bergh naast het verkrijgen van een Calmeyer-status en een Joodse Raad Sperre ook een Diamant Sperre wist te bemachtigen, iets wat alleen kon worden verkregen in ruil voor iets zeer waardevols (diamant, goud, onroerend goed, aandelen, dure machines, kunst, enz.).

2.2 De ambtsvervulling van notaris Arnold van den Bergh

Auteur: Raymund Schütz

Pagina's 12–14. Schütz besteedt twee pagina's aan een biografische schets van Van den Bergh, inclusief de Joodse identiteit van de firma Van den Bergh en de liefdadigheidswerken waaraan notaris Arnold van den Bergh in de jaren dertig deelnam.

Het CCT betwist deze informatie niet. Echter, het heeft niets te maken met de kwestie van het verraad.

Pagina 14. “De constatering van het Cold Case Team dat Van den Bergh in 1940 nog akten passeerde (‘Het coldcaseteam stuitte op stukken waaruit bleek dat Van den Bergh in 1940 nog altijd optrad als notaris bij tal van transacties’) zegt niets over zijn houding ten aanzien van de bezetter, want alle Joodse notarissen hebben in 1940 nog akten gepasseerd,”

Het CCT zegt of suggereert nergens dat het in 1940 uitvoeren van transacties door Van den Bergh wijst op zijn hulp aan de nazi's. Schütz doet alsof het CCT Van den Bergh in een kwaad daglicht probeert te stellen, terwijl dat duidelijk niet het geval is.

Pagina's 14–22. In dit deel van het rapport wordt ingegaan op de Goudstikker-affaire en de rol van Van den Bergh. Schütz probeert de verkoop van de Goudstikker-collectie aan Aloïs Miedl te legitimeren, samen met het bedrag dat Van den Bergh heeft gekregen voor zijn notarisdiensten.

Volgens het CCT is er voldoende bewijs dat de bewering van Schütz, inhoudende dat de verkoop van de Goudstikker-collectie legitiem was en dat de vergoeding die Van den Bergh ontving acceptabel was, onjuist is. Zijn gedurfde uitspraak is nogal verrassend gezien de hoeveelheid goed gedocumenteerde informatie die het tegendeel bewijst (zie hieronder voor meer informatie). Het is op z'n zachts gezegd opvallend dat Schütz hierbij dezelfde mening lijkt te hebben als Rijksmaarschalk Herman Göring, de man die het merendeel van de schilderijen van Miedl kocht. Die stelde in een naoorlogse verklaring ook dat zijn aankoop van de schilderijen volledig rechtmatig was en zelfs was bekrachtigd door de advocaat van Goudstikker. Deze advocaat van Goudstikker werd in het rapport geïdentificeerd als Arnold van den

Bergh.⁴ Lezers van het boek van Sullivan, zouden de naam van Schütz moeten herkennen als een van de vele historici die het CCT heeft geraadpleegd en geïnterviewd.

Een deel van het rapport van Schütz is in wezen een herhaling van wat Sullivan schreef, samen met een paar aanvullende details, waarvan er één alleen maar dient om opnieuw te bevestigen dat Van den Bergh een aanzienlijk geldbedrag verdiende met de Goudstikker-affaire.

Ondanks het feit dat wij in de voetnoot een onjuiste bron citeren over de vergoeding die Van den Bergh ontving voor de Goudstikker-transactie, hadden we gelijk met onze bewering dat hij naar alle waarschijnlijkheid een bedrag van meer dan 250.000 gulden heeft ontvangen voor het behartigen van de verkoop van de collectie Goudstikker. Volgens dr. Cornelis M. Cappon, hoogleraar notarieel recht, Universiteit van Amsterdam (gepensioneerd), is dit een veel hoger bedrag dan een standaard notaristarief.

Ook is duidelijk dat de verkoop van de collectie aan Miedl geen juridische transactie was en nooit had mogen plaatsvinden. De weduwe van Jacques Goudstikker, Desi Goudstikker – Von Halban, die na het plotselinge overlijden van haar man de meerderheid van de aandelen van de vennootschap bezat, gaf ondubbelzinnig aan geen toestemming voor de verkoop te geven.⁵

De bewering dat de verkoop niet legitiem was, wordt door de historici betwist, Er is echter nogal wat bewijs voor deze bewering van het CCT, zoals beschreven in het hierboven geciteerde rapport samen met het boek van Pieter den Hollander. (Roofkunst, de zaak Goudstikker, Meulenhof 2007) Aanvullende ondersteuning voor deze claim is te vinden in het artikel van maart 2022 op de Historiek-website van Cees van Hoore.⁶ Hij citeert een politierapport uit 1948 van rechercheur A.M.G. Rouwhorst:

“De eigenaar van de firma Goudstikker heeft Mei 1940 gepoogd via een Hollandse haven met een boot Engeland te bereiken. Hierbij heeft hij het leven verloren. Zijn vrouw Dési heeft Amerika bereikt. Zij is de enigste (sic) die via het erfrecht

---

4 HVVAF, p. 292

5 Bron: Aanbeveling inzake het verzoek van de Amsterdamse Negotiatie Compagnie NV in liquidatie tot teruggave van 267 kunstwerken uit de rijkscollectie (zaaknummer RC 1.15) pagina 5.

6 <https://historiek.net/verkoop-goudstikker-wettelijk-gemaakt-door-van-den-bergh/147801/>

aanspraken kan maken op de eigendommen van haar man in Holland. Miedl kocht de firma Goudstikker van de erven Goudstikker, vertegenwoordigd door de toenmalige beheerders, via het notariskantoor Van den Bergh voor 2,6 miljoen gulden. Aan de notaris werd een zeer groot bedrag van ca. 2,5 ton gegeven voor zijn medewerking.”

Volgens Schütz was de 2,55 miljoen gulden die Miedl betaalde een redelijk bedrag voor de gehele collectie, waaronder drie vorstelijke landgoederen, antieke meubelen, een antieke wapencollectie en maar liefst 1.300 oude meesters en andere schilderijen. Het CCT vond een artikel in een Nederlandse verzetskrant dat suggereert dat alleen al de negen schilderijen waarmee Miedl naar Spanje vluchtte naar schatting vier miljoen Reichsmark waard waren. Met een wisselkoers van 1940 van 1 gulden = 1,5 Reichsmark betekent dit dat deze negen schilderijen alleen al meer waard waren dan het betaalde bedrag voor de hele collectie, eigendommen, meubels, enz.

De bron die de auteur van het artikel gebruikt, is de Militaire Omroep West, een Duits omroepprogramma dat zich richtte op Duitse soldaten die in West-Europa waren gestationeerd. Het verzet nam dit nieuwsbericht over waarin Aloïs Miedl als ‘Parteigenosse’ werd aangeduid, wat ‘partijlid’ betekent (als in ‘mede-nazi’). Volgens het nieuwsbericht arriveerde Miedl in Spanje met negen schilderijen met een geschatte waarde van 4 miljoen Goudmark! De bron is dit artikel is uit de verzetskrant De Schakel van 24 oktober 1944.⁷

Dit is opnieuw een voorbeeld van hoe de historici bij gelegenheid goed gedocumenteerde informatie negeren wanneer deze niet past in hun verhaal.

Uit het politierapport van rechercheur Rouwhorst blijkt verder dat Van den Bergh nog eens 50.000 gulden van Aloïs Miedl heeft gekregen naast het officiële bedrag van 23.000 gulden dat terug te vinden is in het accountantsrapport. Al met al heeft Van den Bergh aan deze transactie mogelijk meer dan 300.000 gulden overgehouden (omgerekend zo’n 2,6 miljoen Euro nu).

Uit het rapport van Rouwhorst blijkt ook dat er een zeer nauwe samenwerking bestond tussen Van den Bergh en Aloïs Miedl, die een bijzondere ontheffing wist te krijgen om Van den Bergh de verkoop van de Goudstikkercollectie te laten begeleiden. Deze ‘band’ tussen Van den Bergh en Miedl

---

7 Bron: <https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=alois+miedl&coll=ddd&maxperpage=50&resultsidentifier=ddd%3A010439397%3Ampg21%3Aa0002&identifier=ddd%3A010439397%3Ampg21%3Aa0002>

werd ook bevestigd in een opgenomen interview dat het CCT voerde met de kleindochter van Van den Bergh. Ze herinnerde zich dat toen haar moeder naar het zuiden van het land vertrok om onder te duiken, ze van haar vader de opdracht had gekregen om de naam 'Alois Miedl' te noemen wanneer de autoriteiten haar aanhielden. De kleindochter vertelde het CCT dat haar moeder inderdaad was gearresteerd en weer werd vrijgelaten na het noemen van zijn naam. Alois Miedl was zonder twijfel een zeer invloedrijke Duitser met hoge contacten in de nazi-hiërarchie en was de familie Van den Bergh goed gezind.

Wij menen dat niemand het Van den Bergh kan verwijten dat hij heeft meegewerkt aan de verkoop van de Goudstikker-collectie. Hij was immers de notaris van de firma Goudstikker en stond hierdoor in grote gunst bij Miedl, iemand op wie hij later, in ieder geval tot het moment dat deze in juni 1944 naar Spanje vluchtte, een beroep kon doen voor bescherming tegen de nazi-bezitters. De bewering van Schütz dat de overeenkomst legaal was, niet gedwongen, en werd gedaan tegen redelijke prijs, is echter onzin.

De onwettigheid van deze transactie staat buiten kijf. Nadat in 2006 de gerechtelijke vorderingen van de erven Goudstikker definitief waren opgelost, besloot de Nederlandse overheid tweehonderd teruggevonden kunstwerken terug te geven aan Marei van Saher (de schoondochter van Jacques Goudstikker). De afwikkeling van deze zaak is goed gedocumenteerd in tal van boeken, rapporten en artikelen over het lot van deze collectie.

2.3 Van den Bergh en de Calmeyer-procedure

Auteur: Petra van den Boomgaard

Pagina 23-30. In dit deel van het rapport geeft Van den Boomgaard een gedetailleerde uitleg van het Calmeyer-procedure

Pagina 24. “Een succesvol herzieningsverzoek was met andere woorden niet afhankelijk van de juiste nazi-contacten, zoals het CCT beweert maar van een goed geïnformeerde advocaat.”

Van den Boomgaard beweert ten onrechte dat het CCT meent dat Van den Bergh zijn Calmeyer-status kreeg vanwege “het hebben van de juiste nazi-contacten”. Dit hebben we nooit beweerd. Dat Van den Bergh het succes van de aanvraag te danken heeft aan een goed geïnformeerde advocaat, betwist het CCT niet. Maar we menen wel dat er veel geld voor nodig was om zo’n aanvraag te laten slagen.⁸ In het geval van Van den Bergh vereiste het verkrijgen van de Calmeyer-status de financiële middelen om een advocaat in Zwitserland in te schakelen die als tussenpersoon documenten moest opvragen in het Verenigd Koninkrijk.

Pagina 27. Naast de laatste alinea in dezelfde verklaring, beschrijft Van der Boomgaard hoe een collega en de aangewezen, niet-Joodse vervanger van Van den Bergh, C.E. Masee, als krijgsgevangene naar Duitsland werd gestuurd dankzij de als Arische notaris aangestelde Jan Schepers.

Met dit voorbeeld, onderschrijft Van der Boomgaard onze bewering dat Schepers hoogstwaarschijnlijk niet de auteur van de anonieme notitie was. Bij verschillende gelegenheden hebben de historici Schepers aangewezen als de waarschijnlijke bron van het anonieme briefje.

Zoals het CCT al opmerkte zou Schepers, net als bij zijn acties tegen Masee, niet gearzeld hebben om contact op te nemen met de naoorlogse autoriteiten om Van den Bergh te beschuldigen van het verstrekken van adressen aan de SD.⁹

---

8 HVVAF, p. 252

9 HVVAF, p. 280

Pagina 29. *Van der Boomgaard stelt dat het CCT het verdacht vond dat Van den Bergh een waarschuwing kreeg van het kantoor van Calmeyer.*

Het CCT heeft nooit beweerd dat het verdacht was dat Van den Bergh een waarschuwing kreeg van de advocaten in het kantoor van Calmeyer.¹⁰ Opnieuw verdraaien de historici uitspraken of meningen van het CCT om het onderzoek te ondermijnen. Iemand die het rapport van de historici leest zonder rechtstreeks met ons te spreken of het boek van Sullivan te raadplegen zou hierdoor worden misleid.

Pagina 30. Conclusie. *“Het CCT ziet Van den Berghs Calmeyer-procedure als een teken van zijn goede connecties in foute kring. Die conclusie is onterecht en onlogisch. Een succesvol herzieningsverzoek vereist geen buitengewone connecties. Dat Van den Bergh werd gewaarschuwd dat de herziening teruggedraaid werd, is gezien Van Proosdij’s bijzondere positie evenmin verrassend. Het feit dat Schepers met het succes Van den Berghs ontjoodsing ongedaan kon maken, suggereert daarbij dat Van den Bergh juist géén machtige connecties had.”*

Deze hele paragraaf is een verzinsel van wat het CCT beweert. Het staat ook niet in het boek. Op basis van wat er gebeurde toen Van den Berghs Calmeyer-status in twijfel werd getrokken, heeft het CCT geconcludeerd dat Schepers meer druk wist uit te oefenen op hooggeplaatste nazi’s in Den Haag dan Van den Bergh.¹¹ Een bestudering van het CABR-dossier van Schepers leert ons dat hij over belangrijke contacten beschikte binnen de pro-nazi-regering. Schepers bracht slechts het voor de hand liggende aan het licht: het feit dat Van den Bergh Joods was en op zijn aanvraag loog was onmiskenbaar en kon door de nazi-autoriteiten niet over het hoofd worden gezien. Bovendien gingen de krachtige connecties van Van den Bergh maar zo ver. Hij bezat deze connecties via zijn vriend Miedl. De invloed van Miedl betrof vooral de SD via diens vriend Göring. Toen deze hem niet langer kon beschermen vluchtte Miedl naar Spanje.

Schepers’ oproep tot herziening van de status van Van den Bergh was gericht aan de nazi-overheidsautoriteiten, een entiteit die de SD niet onder controle had. Maar Schepers had zo zijn eigen invloedrijke connecties. In zijn naoorlogse CABR-dossier vond het CCT zijn agenda die vol staat met contactgegevens van invloedrijke mensen binnen verschillende instanties van de door de nazi’s aangestelde regering, waaronder ook de SD leden in zowel Den Haag en Amsterdam.

---

10 HVVAF, p. 264

11 HVVAF, p. 263

Tot slot is het duidelijk dat Van den Berghs positie eind 1943, begin 1944 precair werd. Het is echter niet duidelijk of hij zijn Calmeyer-status daadwerkelijk verloor of dat deze slechts in twijfel werd getrokken. Het is ook niet zeker of hij ooit op een arrestatielijst heeft gestaan en/of zijn identiteitspapieren zijn aangemerkt als ongeldig. Zijn niet-Joodse status is in ieder geval nooit teruggedraaid bij de gemeente en volgens zijn identiteitskaart daar was hij nog altijd niet-Joods.

2.4 Van den Bergh en de Joodse Raad

Auteurs: Bart van der Boom & Laurien Vastenhout

Pagina 31. *Van der Boom en Vastenhout beweren dat Van den Bergh niet een van de oprichters was van de Joodse Raad en stellen dat hij pas enkele maanden na de oprichting toetrad. De datum die ze hierbij vermelden is ongeveer twee maanden na de begindatum van de oprichting van de Joodse raad op 13 februari 1941. (De naam van Van den Bergh werd genoemd als lid van de Joodse Raad in het artikel van 11 april 1941 uit Het Joodsche Weekblad.)*

Of Van den Bergh nu wel of geen ‘stichtend’ lid was, doet niets af aan deze kwestie. Wij hebben onze bronnen gecontroleerd en deze informatie komt nota bene uit een boek van een van de medeauteurs van het historici-rapport. Raymund Schütz schreef in zijn boek *Kille Mist* dat Van den Bergh ‘een lid van het eerste uur’ was. Overigens, dat Van den Bergh in april 1941 voor het eerst in de krant werd genoemd, wil nog niet zeggen dat hij niet eerder in het bestuur zat. Het is wederom een voorbeeld van hoe de historici proberen inconsistenties of fouten in het boek te fabriceren om het onderzoek in diskrediet te brengen

Pagina 33. *Van der Boom en Vastenhout vallen de bewering van het CCT aan dat Van den Bergh eens per week overleg of contact had met de afdeling Emigratie. Ze zeggen dat “Verslagen van wekelijkse vergaderingen van deze afdeling zijn echter niet te vinden in het archief.”*

Hoewel wij de historische bron van deze informatie hebben gegeven, stellen Van der Boom en Vastenhout dat, nu er geen officiële verslagen van die bijeenkomsten zijn, de bijeenkomsten nooit hebben plaatsgevonden. Maar omdat er geen notulen van deze vergaderingen in de archieven te vinden zijn, wil dat nog niet zeggen dat het beschreven contact niet heeft plaatsgevonden. Hoewel er nog documenten van de Joodse Raad bestaan, vertelde een historicus van het NIOD het CCT dat vele documenten de oorlog nooit hebben overleefd of bewaard zijn gebleven. Andere bronnen, zoals vermeld in de voetnoot in Sullivans boek, hebben wel over deze bijeenkomsten gesproken.¹²

---

12 HVVAF, pp. 259-260

Pagina 33. *“Op dezelfde pagina beweert Sullivan dat de Joodse Raad op het ‘hoogtepunt’ 17.500 leden telde. Ze bedoelt ongetwijfeld werknemers, maar ook dat klopt niet. Er waren 17.500 mensen vrijgesteld in verband met werk voor de Joodse Raad, maar dat aantal is inclusief familieleden. Het aantal werknemers is onbekend, maar veel lager.”*

Sullivan verklaarde dat de Raad op zijn hoogtepunt 17.500 leden had. Het was duidelijk dat het hier ging om de 17.500 werknemers én familieleden die door de Sperres werden vrijgesteld.

Pagina 34. *Volgens Van der Boom en Vastenhout is het ‘storend’ dat het CCT ‘valse beschuldigingen’ tegen de leiders van de Joodse Raad herhaalt. Een voorbeeld van een valse beschuldiging die ze noemen is het verhaal in Sullivans boek over Asscher die sieraden geeft aan de Amsterdamse SD-leider Lages. Een ander voorbeeld dat ze aanhalen is het verhaal over Asscher die zijn toekomstige schoondochter naar Auschwitz stuurt, wat volgens hen ook niet waar is.*

Waarom is het ‘storend’ om deze incidenten te noemen, terwijl ze zo goed gedocumenteerd zijn in de procesdossiers tegen Asscher en Cohen? Natuurlijk kunnen er valse beschuldigingen tussen zitten, maar dat wil niet zeggen dat alle beschuldigingen vals zijn. Deze beschuldigingen kwamen vaak van getuigen en niet van de mensen die betrokken waren bij de vermeende activiteit. Sommige zijn ook gemaakt door Joodse slachtoffers of niet-betrokken omstanders. De beschuldiging dat Asscher sieraden aan Lages heeft geleverd, wordt door meerdere getuigen genoemd die geen aanwijsbare redenen lijken te hebben om dit te verzinnen.

Het verhaal over Asscher die zijn toekomstige schoondochter naar Auschwitz liet sturen werd, onafhankelijk van elkaar, zowel door Lages als door Gemmeker verteld. Het feit dat dit notoire oorlogsmisdadigers zijn wil niet op voorhand zeggen dat ze nooit de waarheid vertellen.

Dat de toekomstige schoondochter het verhaal uiteindelijk zelf zou ontkennen is mogelijk. Ze wist waarschijnlijk ook niet dat dit in opdracht van Asscher, haar toekomstige schoonvader, was gebeurd. Na haar terugkeer was ze van plan om met de zoon van Asscher te trouwen en was er dus geen reden om dit verhaal te weerleggen. Ofwel ze wist niet wat Asscher had gedaan, ofwel ze koos ervoor om de verhalen van Lages of Gemmeker niet te geloven.

Al deze gedocumenteerde verhalen lijken in tegenspraak met het verhaal van Van der Boom in een onlangs van zijn hand verschenen boek. In dit boek

tracht hij de geschiedenis van de Joodse Raad te herschrijven; een moedige revisionistische poging die ingaat tegen het oordeel van het grootste deel van de Joodse gemeenschap na de oorlog. Het druist ook in tegen de bevindingen van veel academici, waaronder Holocaust-historicus en kampoverlevende, Jacob Presser.

Pagina 34-35. Volgens Van der Boom en Vastenhout: *“Het meest ‘storend’ is de bewering dat de Joodse Raad deportatielijsten heeft opgesteld. (...) “De lijsten van voor deportatie op te roepen Joden werden opgesteld door de Zentralstelle für Jüdische Auswanderung. Na de zomer van 1942, toen bleek dat het aantal Joden dat gehoor gaf aan deze oproepen onvoldoende was om de ‘quota’ die in Berlijn waren afgesproken te halen, werden Joden door middel van razzia’s opgepakt, en verviel het ‘oproepen systeem’ grotendeels.”*

Van der Boom beweert in zijn boek, dat in april 2022 werd uitgebracht, dat het een mythe is dat de Joodse Raad zelf die transportlijsten voor deportatie opstelde. Dat is voor wat betreft het grootste deel van de deportatielijsten mogelijk waar. Maar wat Sullivan heeft gedaan is afgaan op veel onderzoek en verklaringen van historici in het verleden. Belangrijker is echter op te merken dat de vraag wie de lijsten voor op te roepen Joden heeft opgesteld, niet relevant is voor onze zaak.

Nogmaals, uit dit deel van het rapport blijkt duidelijk dat Van der Boom de premisse van zijn eigen boek probeert te legitimeren, namelijk dat de Joodse Raad niet zo slecht was als iedereen dacht. Hoewel wij niet in de positie zijn om de acties van de Joodse Raad te beoordelen, lijkt hij weinig rekening te houden met de kritiek van de mensen die dat wel waren. Dit zijn onder meer de Nederlandse Joden die de Holocaust hebben overleefd.

Laura C. Mazirel getuigde bijvoorbeeld dat ze in de zomer van 1942 probeerde Asscher en Cohen ervan te overtuigen om Joden te adviseren in onderduik te gaan, maar ze weigerden dit. Mazirel heeft aangegeven dat Asscher verklaarde: *“Laten we eerlijk zijn, er zijn rond het Waterlooplein nogal wat armzalige sinaasappelverkopers die geen aanwinst zijn voor het Joodse volk en een paar luie jongeren voor wie dwangarbeid wel eens goed zou zijn.”* (Houwink ten Cate, “De rechtvaardiging en de Joodse Raad, pagina 158)

Daarnaast kan worden gewezen op het rapport van Gertrude van Tijn-Cohn die nauw samenwerkte met David Cohen in de Joodse Raad. Ze werd in 1943 gedeporteerd naar Westerbork en vervolgens naar Bergen Belsen, van waaruit ze naar Palestina mocht reizen als een van de 110 Nederlandse joden die op 29 juni 1944 werden uitgewisseld voor Duitse geïnterneerden. Eenmaal in

Palestina maakte ze een rapport op waarin ze Cohen beschuldigde van het selecteren van Joden uit een lagere klasse voor deportatie in plaats van Joden uit zijn eigen sociale klasse. Een soortgelijke beschuldiging werd ook geuit door een andere gevangene in de uitwisseling, Sam de Wolff.

Ook is er nog de brief van 26 september 1942 van politiecommissaris Tulp aan zijn vriend Rauter, waarin hij kritiek levert op de oproepselecties van de Joodse Raad:

“Das Polizei-Bataillon in Amsterdam, sehr geschwächt infolge der Versetzung der Offizieranwärter nach Apeldoorn und infolge der Tatsache dass ungefähr 25 der besten Offiziere, Unterführer und Mannschaften für die Erziehung der Hilfspolizei bestimmt wurden, hat jetzt ungefähr einen Monat lang abendaus adendein von 8 Uhr abends bis 2 Uhr nachts sich beschäftigt mit dem Einfangen von Juden, welche der Judenrat zum Abtransport aus den Niederlanden angewiesen hat. Diese Aufgabe was umsomehr härter weil die Juden der Judenrates meistens alte, kranke und arme Juden anwiesen, was selbstverständlich zudem die Stimmung des zusehenden Publikums ungünstig beeinflusste usw. usw.”

Vertaald:

“Het politiebataljon in Amsterdam, sterk verzwakt als gevolg van de overplaatsing van de officierskandidaten naar Apeldoorn en als gevolg van het feit dat ongeveer 25 van de beste officieren, onderofficieren en manschappen werden aangesteld om de hulppolitie op te leiden, is nu ongeveer een maand lang avond aan avond van 's avonds 8 uur tot 2 uur 's nachts bezig geweest met het verzamelen van joden die de Joodse Raad had aangewezen voor deportatie uit Nederland. Deze taak was des te moeilijker omdat de Joden van de Joodse Raad meestal oude, zieke en arme Joden hadden aangewezen, wat natuurlijk een ongunstig effect had op de stemming van het toekijkende publiek enz. enz.”

Bron: archive 5225, inv.nr. 1423: <https://archieff.amsterdam/inventarissen/scans/5225/1.2.1.1.2.4.2.3/start/110/limit/10/highlight/1>

Deze onthulling is saillant in het licht van het betoog van Van der Boom dat de Joodse Raad zelf nooit deportatielijsten samenstelde. Niet alleen kon de Joodse Raad mensen blokkeren voor een deportatieoproep middels een Sperre ('deselectie' is immers ook selectie), maar zoals het zich laat aanzien heeft de raad tenminste deze keer ook zelf deportatielijsten opgesteld.

In het CABR-dossiers van Asscher en Cohen zijn getuigenissen gevonden van de heer Johannes Jacobus van Drunen die de beweringen bevestigen, dat

Asscher en Cohen namen van Joden hebben doorgegeven. Tijdens de oorlog werkte Drunen voor de Sonderstab O.K.W. Zijn eenheid had informanten op het hoofdkantoor van SD Euterpestraat, omdat ze corruptie binnen de gelederen vermoedden. Drunen verzamelde de meldingen die door deze informanten waren opgestuurd en stelde een dossier op. Volgens Drunen had Asscher bij talloze gelegenheden ontmoetingen met Lages en bracht hij vaak diamanten ringen en andere sieraden voor hem en zijn secretaresse Theodora Hoogendoorn mee (hij bedoelde waarschijnlijk Thea Hoogensteijn). Tijdens deze bijeenkomsten zouden Asscher en Cohen ook lijsten met nieuwe slachtoffers afleveren.

Tot slot wijzen wij op het eindoordeel van de Joodse Ereraad over de leden van de Joodse Raad (inclusief Van den Bergh):

“Principieel maakt het geen verschil of de leden al dan niet ten aanzien van elk punt geraadpleegd werden, zolang zij lid bleven, sanctioneerden zij de houding, gedragen en handelingen van de voorzitters. Dat wil zeggen, dat zij zich onder meer verantwoordelijk stelden voor het leven van medewerking aan de uitvoering van anti-Joodse maatregelen als bijvoorbeeld het verplichten van de Joden tot het dragen van Jodensterren, het doen deporteren van Joden, het beletten van ontvluchting van gevangenen uit de Joodse Schouwburg (gelijk uit de begroting en uit het rapport betreffende de financiën van de Joodse Schouwburg en voor het plaatsen van een schutting om ontvluchting te verhinderen, alsmede voor het vervoer der gevangenen) etc.”¹³

Een ander punt van kritiek is dat de historici aannamen na aannamen doen over dat wat wij dachten. Zo stellen ze bijvoorbeeld dat wij de naoorlogse verklaring van Lages geloofden dat Asscher alleen om de veiligheid van zijn gezin gaf (pagina 34). Wij hebben inderdaad gemeld dat Lages dit heeft gezegd, maar het is onjuist en onzorgvuldig van Van der Boom om te beweren dat wij die verklaring van Lages ook echt geloofden.¹⁴

Pagina 35. *“In het algemeen schildert Sullivan de Joodse raad af als een collaborerend instituut geleid door mensen die alleen hun eigen hachje willen redden. Die weergave is onjuist en in de internationale literatuur al lang achterhaald. Maar ze plaveit wel de weg voor de volgende stap in het betoog van het CCT: het vermeende verraad gepleegd door Van den Bergh.”*

---

13 Bron: Nieuwe Israëlitisch Weekblad 1948-05-21, p. 9

14 HVVAF, p. 298

Noch het boek, noch het CCT hebben de Joodse Raad ooit afgeschilderd als een “samenwerkingsinstituut geleid door mensen die hun eigen huid wilden redden.” Dit is een conclusie die Van der Boom en Vastenhout zelf trekken, maar die geen enkele grond heeft in het boek of ons onderzoek.

2.5 Van den Bergh en het verraad

Auteurs: Bart van der Boom & Laurien Vastenhout

Pagina 36. *Van der Boom en Vastenhout stellen dat wij hebben geconcludeerd dat Van den Bergh de familie Frank heeft verraden, waardoor het klinkt alsof we definitief concluderen dat hij de verrader was.*

We hebben nooit de definitieve conclusie getrokken dat Van den Bergh de familie Frank heeft verraden. We beweren dat op basis van al het beschikbare bewijsmateriaal en vergeleken met alle andere door ons onderzochte verdachten en scenario's het Van den Bergh-scenario het meest waarschijnlijke is. Tussen beide uitspraken zit een groot verschil.

Pagina 36. *“Blijkens deze aantekeningen had Otto Frank het originele briefje aan notaris Van Hasselt gegeven, een goede bekende, en het afschrift op 16 december 1963 aan Van Helden, kort nadat hij hem gesproken had. In het Verraad van Anne Frank is de tekst overigens geheel verbasterd weergegeven ...”*

Het eerste punt bleek inderdaad een misvatting (zie pagina 40). Die fout is echter niet van belang voor de uitkomst van het onderzoek. Ook het tweede punt is een fout en de historici doen hier wel een juiste aanname; per abuis is de Engelse vertaling van het briefje door de vertaler van het boek terugvertaald naar het Nederlands en is de oorspronkelijke tekst niet gebruikt. Ook dit is echter niet van invloed op de conclusies van het onderzoek van het CCT.

Pagina 37. *“Daarbij hebben de onderzoekers het zinnetje ‘was ook getikt’ niet ontcijferd, terwijl hen dit had kunnen helpen bij verdere speculaties over de schrijver.”*

Een terecht punt. Op het moment dat Sullivan het boek schreef had het CCT deze ene regel in het handschrift van rechercheur Van Helden nog niet ontcijferd. Toen het boek al bij de drukker lag wist Harmen Snel, handschriftexpert werkend bij het SAA, het zinnetje te ontcijferen. Dit punt was dus al bekend en werd al doorgegeven aan de uitgever voor eventuele toekomstige edities. Echter, ook dit punt heeft geen enkele betekenis voor de eindconclusie van het onderzoek.

Pagina 37. *“Het CCT hecht grote waarde aan dit briefje, omdat het bezorgd zou zijn vóór december 1945, op een moment dat het verhaal van het Achterhuis nog*

niet bekend was (daarover werd voor het eerst gepubliceerd in april 1946). Als het later zou zijn bezorgd, zegt het CCT, bijvoorbeeld in de jaren 50, dan zou het heel wel afkomstig kunnen zijn van iemand die gebruik maakte van de roem van Anne Frank, om een ander, Van den Bergh in dit geval, zwart te maken.”

Dit is opnieuw een voorbeeld van het weglaten van informatie door historici en het verkeerd voorstellen van wat het CCT heeft verklaard. Het is waar dat op 3 april 1946 het Achterhuis voor het eerst wordt genoemd in een artikel van Jan Romein in Het Parool. Echter, wat Van der Boom en Vastenhout voor het gemak weglaten, is dat in het artikel noch de naam Otto Frank, noch Opekta, noch de locatie waar het Achterhuis is gevestigd vermeldt. Het is dus niet mogelijk dat de schrijver van het anonieme briefje de informatie over de slachtoffers, het adres of een andere aanduiding van de locatie uit het artikel heeft kunnen achterhalen.

Ook wordt er geïmpliceerd door de historici dat er slechts een zeer korte tijdspanne was (minder dan een jaar) waarin het briefje had kunnen worden afgeleverd voordat het verhaal openbaar werd. Zoals we hiervoor hebben aangegeven, was de belangrijkste informatie over de inval in het Achterhuis niet openbaar totdat het eigenlijke dagboek in 1947 werd gepubliceerd. Daarbij moet men bedenken dat er voor het dagboek niet meteen veel belangstelling was vanwege het beperkte aantal exemplaren dat werd gedrukt. Pas in de jaren vijftig was de populariteit van het dagboek wijdverbreid. Dit is de reden waarom Sullivan in haar boek het volgende schrijft: *“Als de korte brief tien jaar later was aangekomen – zeg halverwege de jaren vijftig – dan zou je kunnen aanvoeren dat iemand gewoon Otto’s roem wilde misbruiken om Van den Bergh in een kwalijk daglicht te stellen”*.¹⁵

Wij menen nu juist dat als Otto Frank het briefje niet serieus had genomen en het aan de kant zou hebben geschoven, hij het waarschijnlijk openlijk met zijn medehelpers zou hebben besproken en ook niet de moeite zou hebben genomen om Gringhuis in de gevangenis te bezoeken. Ook zou hij geen kopie hebben gemaakt, niets tegen Van Helden hebben gezegd en zou hij niet onbedoeld aanwijzingen hebben gegeven aan derden over de identiteit van de verrader. Het verklaart ook waarom hij na 1950 nooit meer naar de verrader wilde zoeken en zelfs zo ver ging het onderzoek van Simon Wiesenthal te saboteren. Zijn hele gedrag zou moeilijk te verklaren zijn als hij dacht dat het briefje slechts een loze beschuldiging was. Otto Frank wist uit de eerste hand dat de omstandigheden tijdens de oorlog mensen er soms toe aanzetten het

---

15 HVVAF, p. 307

ondenkbare te doen; wie was hij om Van den Bergh de schuld te geven? Zou hij niet hetzelfde hebben gedaan om zijn gezin te beschermen? Hij voorzag waarschijnlijk ook wat de negatieve reactie op Van den Bergh zou zijn, vooral in de Nederlands-Joodse gemeenschap. Dit alles zou kunnen verklaren waarom Otto Frank besloot om deze zaak niet voort te zetten. Zoals hij bij vele gelegenheden zei: “Wat voor nut zou het hebben? Het zou mijn familie en vrienden niet terugbrengen.”

Pagina 37. *”Maar als het briefje kort na de bevrijding is geschreven, redeneert het CCT, dan moet de anonieme schrijver iemand zijn geweest met toegang tot bijzondere informatie; hij of zij moet hebben geweten dat er mensen op het adres Prinsengracht 263 waren opgepakt, dat Otto was teruggekeerd en dat er op de Zentralstelle lijsten van onderduikers circuleerden. Die laatste conclusie is ongerijmd. Het feit dat de auteur het heeft over lijsten bij de Zentralstelle betekent natuurlijk niet dat hij iets daarover weet – hij kan het verzonnen hebben, of bij geruchte gehoord. Daarbij wist iedereen dat er tijdens de oorlog georganiseerd op ondergedoken Joden was gejaagd, dus kon iedereen bedenken dat daar lijsten bij kwamen kijken. De auteur van het briefje hoefde slechts twee dingen te weten. Ten eerste dat er op de Prinsengracht onderduikers waren opgepakt en dat er iemand was teruggekeerd. Dat zal in de buurt geen geheim zijn geweest. Ten tweede moet hij geweten hebben wie Van den Bergh was en waar hij tijdens de oorlog woonde. Ook dat was, gezien de publieke rol van Van den Bergh, nauwelijks intimate knowledge.”*

Dit is opnieuw speculatie en gaat niet in op de reden waarom iemand Van den Bergh zou beschuldigen van verraad van de onderduikplaats van Otto Frank. Hoe denken Van der Boom en Vastenhouw dat de auteur van het anonieme briefje op het idee kwam om 1) Arnold van den Bergh te beschuldigen van het overhandigen van een lijst met adressen van onderduikers in plaats van een van de andere 800.000 Amsterdammers en 2) dan uitgerekend Otto Frank kiezen als ontvanger van het briefje? Opmerkelijk is dat dit precies het soort speculatie is waar de historici voortdurend het CCT van beschuldigen. Overigens is het CCT al in detail ingegaan op deze kwestie in haar eerdere weerleggingen die te vinden zijn op de website van het project (www.cold-cas diary.com).

Pagina 37. *”Nauwkeurige lezing van het briefje laat bovendien zien dat de schrijver juist niet bekend was met het Duitse vervolgingsapparaat, wat hem of haar natuurlijk minder geloofwaardig maakt. De schrijver noemt de ‘Zentralstelle für Jüdische Auswanderung’ en zelfs ‘de J.A.’, terwijl tijdens de oorlog iedereen die bij deze instelling betrokken was sprak van de ‘Zentralstelle’. Voor zover bekend duikt deze bijzondere, ahistorische aanduiding voor het eerst op in naoorlogse krantenstukken.”*

Dat Van der Boom en Vastenhout deze aanduiding als ongebruikelijk typeren wil niet zeggen dat het briefje daarmee minder geloofwaardig is. Het bewijst ook geenszins dat de schrijver van het briefje ongelijk had.

Pagina 37. *“Daarbij denk de auteur dat de Zentralstelle gevestigd was aan de Euterpestraat, terwijl ze daar tegenover zetelde, aan het Adama van Scheltemaplein. Aan de Euterpestraat zat de Sicherheitspolizei – dat wist iedere Amsterdammer. Gezien het grote belang dat het CCT aan het briefje hecht, is het verrassend dat het deze belangrijke aanwijzingen over het hoofd heeft gezien.”*

Dit is zeer speculatief. Het is duidelijk dat iedereen tijdens de oorlog dit hele gebied de Euterpestraat noemde, wat synoniem was voor de SD. We hebben dit argument eerder weerlegd in Rebuttal Part II van het CCT (zie coldcase-diary.com), zelfs al voor het rapport van de historici werd gepubliceerd. Hun bewering dat het briefje ten onrechte het adres van de Jüdische Auswanderung (J.A.) identificeert als aan de Euterpestraat, is onjuist. We stellen dat wanneer de schrijver van het anonieme briefje het woord Euterpestraat gebruikt, hij/zij niet verwijst naar het fysieke adres van de J.A., maar eerder naar het hele gebied dat werd ingenomen door het SD-personeel, waaronder het J.A.-gebouw. Tijdens de oorlog stond het begrip ‘Euterpestraat’ voor de SD in Amsterdam. De J.A., dat werd bestuurd door de SD, bevond zich direct tegenover het SD-hoofdkwartier. In dat gebouw zaten ook de Nederlandse SD-rechercheurs die voor IVB4 werkten. Waaronder de SD-rechercheur Eduard Moesbergen die volgens getuigen in de zomer van 1944 rondliep met onbekende ietwat verouderde lijsten met Joodse onderduikadressen waarvan de oorsprong onbekend was.

Wij willen er ook graag op wijzen dat op het anonieme briefje niet stond dat de schuilplaats was gemeld bij de J.A. in Amsterdam aan de Euterpestraat, hetgeen duidelijk zou hebben aangegeven dat de auteur doelde op de straatnaam. Op het briefje staat “... werd destijds gemeld bij de Jüdische Auswanderung in Amsterdam, Euterpestraat...” Aangezien in die tijd SD en Euterpestraat bijna synoniem waren is het aannemelijk dat de schrijver bedoelde dat de informatie aan de SD was overgedragen.

De bewering van Van der Boom en Vastenhout dat de auteur van het briefje geen insider kan zijn, is vergezocht en onjuist. Het is een opzettelijke misinterpretatie van het briefje, de betekenis ervan en ons begrip van de term ‘insider’. Op pagina 281 van de Nederlandse uitgave van *Het verraad van Anne Frank* staat dat op grond van de inschatting van de door ons geraadpleegde taalkundige, de schrijver van het briefje Van den Bergh moest kennen en op de hoogte moest zijn van dit soort kennis.

Op grond van een inschatting kan het CCT dus nooit met stelligheid beweren dat de auteur van de anonieme notitie een insider was van een bepaalde groep of organisatie. Dat heeft het CCT dan ook niet gedaan. Het is alleen wel *aannemelijk* dat hij of zij toegang had tot specifieke kennis. We speculeerden dat de schrijver misschien voor de SD werkte (Thea Hoogenstein), aangezien het briefje stelt dat er veel andere adressen aan de SD waren doorgegeven, iets dat mogelijk alleen iemand binnen dit bureau zou kunnen weten. Sullivans schrijft¹⁶ heel duidelijk dat het onwaarschijnlijk, maar niet onmogelijk is dat Hoogenstein het anonieme briefje heeft geschreven.

Het had net zo goed iemand anders binnen de SD of iemand in de directe omgeving van Van den Bergh kunnen zijn die wist dat hij de adressenlijst had overhandigd. Maar wie de anonieme notitieschrijver ook was, hij of zij wist dat Van den Bergh deze lijsten had overhandigd of had er belang bij dit te suggereren. Het is belangrijk om te begrijpen dat politieonderzoekers naast het werken met feiten ook speculeren en gebruik maken van scenario's; hoe zou iets gebeurd kunnen zijn? Of in dit geval, wie had kunnen weten dat er lijsten werden doorgegeven? Hoewel we op dit moment niet zeker zijn van de identiteit van de auteur van het anonieme briefje, is het zeker dat de auteur specifieke kennis bezat over Van den Bergh. Het doorgeven van deze lijst zou niet publiekelijk zijn gebeurd en dus kan slechts een kleine selecte groep mensen hiervan op de hoogte zijn geweest, waaronder mensen van de SD of specifiek de J.A.

Pagina 38. Van der Boom en Vastenhout beweren dat toen Otto Frank onderzoeker Van Helden vertelde dat hij het briefje kort na de bevrijding had ontvangen dat hij hiermee misschien niet het jaar 1945 maar wellicht ook eind jaren 50 kan hebben bedoeld.

Dit is een poging van Van der Boom en Vastenhout om iets te ontcrachten wat Otto Frank zelf verklaarde in een verhoor onder ede aan de politie. Waarom denken Van der Boom en Vastenhout dat hij daarover liegt? En als het briefje inderdaad eind jaren vijftig werd ontvangen, zou het een nieuwe vraag oproepen die ze zouden moeten beantwoorden: waarom zou iemand Arnold van den Bergh zo lang na de oorlog beschuldigen, helemaal omdat deze al in 1950 was overleden?

Van der Boom en Vastenhout komen opnieuw met hun bewering dat er na de oorlog heel veel beschuldigingen rondgingen en dat is zeker waar en

---

16 HVVAF, p. 283

daarvan zijn wij uiteraard op de hoogte. Maar dit betekent niet dat al die beschuldigingen altijd onterecht waren. Waarom zou deze beschuldiging onterecht zijn? Vervolgens speculeren ze waarom iemand Otto Frank zo'n briefje zou bezorgen en komen dan met het antwoord dat Van den Bergh als lid van de Joodse Raad en als bekende bestuurder ongetwijfeld vijanden had in Joodse kring. Maar waar is het bewijs van deze vijanden in Joodse kringen? En als het briefje eind jaren vijftig is ontvangen, zoals ze beweren, waarom is deze 'vijand' dan niet eerder, toen Van den Bergh nog leefde, met deze beschuldiging naar voren komen?

Pagina 38. *“Het CCT leidt echter uit Otto Franks agenda af dat hij op 6 december 1945 met Gringhuis heeft afgesproken, en concludeert dat die confrontatie toen plaatsvond.” In interviews beweren de historici en andere critici dat dit gesprek nooit heeft plaatsgevonden. “Uit onderzoek van Natasha Gerson blijkt dat dat niet klopt: de agenda van Otto Frank heeft het over een bezoek aan (of mogelijkwijls van) de Politieke Opsporingsdienst (POD), niet over een bezoek aan de gevangenis aan de Amstelveenseweg waar Gringhuis zat.” De historici wijzen erop dat de gevangenis waar Gringhuis werd vastgehouden niet in de buurt van het POD-kantoor was.*

De historici gaan ervan uit dat de confrontaties met de Nederlandse rechercheur(s) plaatsvonden in de gevangenis waar zij werden vastgehouden, maar dit is onjuist, zoals uiteengezet in de brief van Victor Kugler van 2 mei 1958 aan Otto Frank. Kugler schrijft:

“Je herinnert je misschien het bezoek dat we brachten aan de Rijksveiligheidsdienst aan de Driekoningenstraat, waar het fotobestand aan ons werd voorgelegd. Tijdens het tweede bezoek, waarbij beide Nederlanders (rechercheurs), die voor confrontatie uit de gevangenis waren gehaald, aanwezig waren, legde de dienstdoende officier uit dat de derde Nederlandse (rechercheur) om de hierboven genoemde reden niet kon worden binnengebracht.”

Dit fragment uit de brief van Kugler laat duidelijk zien dat de eerste confrontatie niet plaatsvond in de gevangenis waar de Nederlandse rechercheurs werden vastgehouden, maar dat ze uit de gevangenis werden gehaald. Het is daarom logisch om aan te nemen dat de daaropvolgende confrontatie met Gringhuis, die Carol Ann Lee in een voetnoot in haar boek *Het verborgen leven van Otto Frank* beschrijft, niet in de gevangenis plaatsvond, maar op een andere locatie.

Overigens, ook de historici David Barnouw en Gerrold van der Stroom die samen het boekje *Wie verraadde Anne Frank?* schreven, haalden dit document aan. Op onze vraag aan Barnouw, die als consultant meewerkte aan het

onderzoek, of hij deze bron ooit had onderzocht antwoordde deze dat wanneer de bron in hun boekje werd aangehaald deze ook was geverifieerd.

(Meer over de kritiek van Natasha Gerson en de agenda van Otto Frank op pagina 39-40)

Pagina's 36-49. *In dit deel proberen Van der Boom en Vastenhout de bewering van het CCT dat leden van de Joodse Raad, waaronder Van den Bergh, in het bezit waren van lijsten met adressen waar Joden ondergedoken waren, onderuit te halen. "Het CCT is er echter van overtuigd dat het anonieme briefje geloofwaardig is omdat het van mening is dat Arnold van den Bergh, in de hoedanigheid van zijn leidende rol in de Joodse Raad, in het bezit was van lijsten met onderduikers." (...) "Volgens het CCT zijn er drie sterke aanwijzingen dat de Joodse Raad lijsten bijhield van onderduikers. Ten eerste een naoorlogs onderzoek waaruit zou moeten blijken dat de Contact Afdeling (ook wel Contact Commissie genoemd), een afdeling van de Joodse Raad in Kamp Westerbork, over dergelijke lijsten zou kunnen beschikken. Ten tweede de getuigenis van een Duitse vertaler. Ten derde het geval van Rudolf Pollak, die werkzaamheden voor de Joodse Raad uitvoerde."*

Hoewel we al enkele van de argumenten op deze pagina's hebben weerlegd¹⁷, presenteren de historici nieuwe informatie met betrekking tot deze kritiek, dus we zullen nogmaals op deze zaak ingaan. Bovendien zullen we nieuwe informatie opvoeren die onze zaak verder ondersteunt.

In tegenstelling tot wat historici beweren, stelt het CCT niet dat het briefje alleen maar overtuigend is omdat Van den Bergh als lid van de Joodse Raad toegang zou hebben gehad tot dergelijke lijsten. Het is natuurlijk goed mogelijk dat Van den Bergh op een andere manier aan lijsten is gekomen. Wat we echter zeggen is dat als hij deze lijsten bezat, er sterke aanwijzingen zijn dat hij ze heeft verkregen via zijn contacten binnen de Joodse Raad.

Nogmaals, dat wil niet zeggen dat de Joodse Raad als organisatie formeel bezig was met het verzamelen van adressen waar Joden ondergedoken zaten. Als we het hebben over de 'Joodse Raad', bedoelen we niet alleen de twintig formele bestuursleden, maar ook de mensen die voor de Joodse Raad werken.

De leden van de Contact Afdeling (C.A.) in Westerbork die door agent Schoenmaker werden verhoord, vertelden dat ze onderduikers benaderden om hen de kans te bieden zich vrijwillig aan te geven om te voorkomen dat

---

17 Zie het vorige weerwoord op onze website coldcasediary.com

ze gestraft zouden worden voor hun onderduiken. Van der Boom en Vasten- hout melden terecht dat dit *an sich* geen direct bewijs is voor het bestaan van 'lijsten'. Dat beweren wij ook niet. Maar ze hadden alleen onderduikers kunnen benaderen als ze wisten waar die waren en dus moesten ze nood- zakelijkerwijs over adressen beschikken. Het is dus een sterke aanwijzing dat zulke lijsten hebben bestaan.

Meer bewijs hiervan vinden we daar waar de vier heren van de C.A. in hun eigen verklaring (geschreven voor het einde van de oorlog) wisten te melden dat Contact Afdeling ook zorgde voor het doorsturen van post van mensen in Westerbork naar onderduikers en familieleden. Om een brief aan onderduikers te bezorgen, is het natuurlijk noodzakelijk een adres te hebben. Het is dus zeker niet onlogisch te veronderstellen dat men deze adressen verzamelde omdat ze in de toekomst van waarde zouden kunnen zijn. Dit verklaart dan meteen hoe de C.A. later in staat was om onderduikers te benaderen. Het is veelzeggend dat tot de zomer van 1943 Eduard Spier, vriend en zakenpartner van Arnold van den Bergh, de leiding had over de C.A. die toen nog direct onder de Joodse Raad viel. Het smokkelen van brieven door de C.A. vanuit Westerbork naar onderduikers, gebeurde ook tijdens Spiers ambtstermijn in de C.A. Dit maakt het opnieuw zeer aannemelijk dat mensen binnen de Joodse Raad toegang hadden tot adressen van onderduikers.¹⁸

Pagina 42. Met betrekking tot de getuigenis van de Duitse vertaler Henn, die beweerde Duitse officieren te hebben horen praten over adressenlijsten die door de Joodse Raad aan de SD zijn overhandigd, stellen Van der Boom en Vastenhout dat deze zeer ongeloofwaardig is. Volgens Van den Boom had Henn een reden om tegen de rechercheurs te liegen, aangezien hij een joodse vriendin hielp die zich verraden voelde door de Joodse Raad. Van der Boom en Vastenhout wijzen erop dat er drie redenen zijn waarom Henns getuigenis niet serieus genomen moet worden: 1) hij had een reden om te liegen, 2) de rechtbank nam hem niet serieus, de man die dit had verklaard was niet betrokken bij de opsporing van Joden en 3) dat het idee om post vanuit Westerbork naar onderduikers door te sturen 'absurd' was. Immers, er ging geen post vanuit Westerbork via de Joodse Raad.

Het feit dat Henn als getuige optrad ter ondersteuning van een bevriende Joodse vrouw die de Joodse Raad ervan beschuldigde haar een verhuisvergunning te hebben geweigerd, doet geen afbreuk aan zijn verklaring. De bewe-

---

18 Bron: USHMM <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn522573#?-rsc=178612&cv=5&c=0&m=0&s=0&xywh=-719%2C1349%2C6563%2C4754>

ring dat Henn naar voren kwam om te getuigen in een formele rechtsgang en vrijwillig loog over iets waar hij niet direct bij betrokken was, is onlogisch.

Henns verslag van het afluisteren van het gesprek over de lijsten zou om een andere reden heel goed waar kunnen zijn. Als hij de moeite had genomen om negatieve informatie over de Joodse Raad te verzinnen alleen maar om zijn vriendin te steunen, zou hij waarschijnlijk een geloofwaardiger leugen hebben ontwikkeld, bijvoorbeeld door te beweren dat de mannen die hij hoorde praten van de SD IVB4-ploeg waren.

Ook het feit dat de rechtbank geen gebruik heeft gemaakt van Henns getuigenis bewijst niet dat hij loog. Het was waarschijnlijker dat, aangezien de getuigenis puur 'van horen zeggen' ('de auditu') was, deze niet in een gerechtelijke procedure kon worden geïntroduceerd.

De opmerking Van der Boom en Vastenhout, dat het absurd is te geloven dat Joden via de Joodse Raad post zouden doorsturen naar onderduikers en dat er zelfs nooit post vanuit Westerbork naar de Joodse Raad ging, is, zoals we eerder hebben aangegeven, aantoonbaar onjuist.

De historici gaan in het overzicht van de adressenlijsten gemakshalve ook voorbij aan het verhaal over de onmiskenbare en verdachte connectie tussen een Nederlandse rechercheur Eduard Moesbergen, die werkte voor de SD IVB4 (bekend als de Jodenjachtenheid) en Arnold van den Bergh. In zijn naoorlogse collaboratieproces beweerde Moesbergen Van den Bergh te hebben gewaarschuwd voor de aanstaande herziening van zijn Calmeyer-status, zodat deze zou kunnen onderduiken. In diens proces hebben oud-informanten van Moesbergen getuigd dat deze in de zomer van 1944 over adressenlijsten beschikte van ondergedoken Joden. De informant(en) vonden de lijsten een beetje verouderd omdat op sommige adressen die Moesbergen onderzocht inmiddels geen joden meer waren ondergedoken.¹⁹

Men kan zich afvragen of het toeval is dat:

- Moesbergen beweerde Van den Bergh te hebben gewaarschuwd voor een negatieve uitspraak over zijn Calmeyer-status,
- de anonieme notitieschrijver stelt dat Van den Bergh een adreslijst aan de SD heeft overhandigd en,
- er getuigenverklaringen zijn die beweren dat Moesbergen in de zomer van 1944 in het bezit was van dergelijke lijsten.

---

19 HVVAF, p. 265

Pagina 43. *Van der Boom en Vastenhou: “Overigens geeft Sullivan Hennis verhaal over de herkomst van de adressen ook nog eens verkeerd weer. Ze schrijft dat de brieven uit Westerbork via de Joodse Raad liepen en dat briefschrijvers daarin adressen van ondergedoken familieleden vermeldde.” Van der Boom en Vastenhou beweren dat de Joodse Raad de post uit kamp Westerbork niet behandelde.*

Wat het CCT heeft aangegeven is dat brieven uit kampen, niet alleen uit Westerbork, soms werden doorgegeven via de Joodse Raad en dat de afzenders van deze brieven soms adressen noemden van onderduikers en vrienden. De verklaring in het CA-rapport bevestigt deze uitspraak. Er werden dus wel degelijk brieven aan onderduikers uit Westerbork gesmokkeld door medewerkers van de Joodse Raad en wel de mensen die voor de C.A. werkten.

Opmerkelijk genoeg waren er bij het verschijnen van het boek verschillende critici die beweerden dat de Joodse Raad nooit post uit de kampen ontving. Op basis van wat er in dit rapport wordt beweerd erkent men nu dat de Joodse Raad wel degelijk post uit de concentratiekampen heeft verwerkt. Dit was slechts een poging van de historici om Henn als getuige over de bron van de adressen in diskrediet te brengen. Nu er wordt toegegeven dat er wel degelijk post door de Joodse Raad is verwerkt, precies zoals Henn getuigde, lijkt deze poging te zijn gestrand.

Zoals het CCT heeft aangegeven, verwerkte de Joodse Raad tijdens de deportaties wel degelijk brieven en pakketten van en naar de kampen. In feite waren er drie (3) afdelingen binnen de Joodse Raad die zich hiermee bezighielden:

1. de Centrale Voorlichtingsdienst onder leiding van Van Den Berghs oud-collega Eduard Spier, gevestigd aan de Lijnbaansgracht 366 en de Euterpestraat 35,
2. de Afdeling Hulp aan Vertrekkenden die onder leiding stond van Gertrude van Tijn en eveneens aan de Lijnbaansgracht 366 was gevestigd,
3. de afdeling Uitzending Buitenland die onder leiding stond van L. Rein en was gevestigd aan het Waterlooplein 109 (Diligentia Building). Deze laatste afdeling wordt ook genoemd in het boek *Ondergang* van Jacques Presser:

“Bij honderden, spoedig bij duizenden, verdwenen de mensen naar een alleen maar vaag aangeduide bestemming. Natuurlijk snakten de achtergeblevenen naar bericht; natuurlijk snakten zij ernaar, hunnerzijds het contact te onderhouden. Het is ook alleen maar menselijk, dat zij wilden weten, hoe het daarginds was, hoe men leefde in een gebied, waar zij zelf eerlang zouden kunnen terechtkomen. De binnenkomende post zou hun daarvan althans enig denkbeeld kunnen geven. Die zou a.h.w. de bril wezen, waardoor men kon kijken, waardoor men het onbekende zou kennen.”

“De eerste zending brieven kwam binnen ongeveer een maand na het vertrek van de eerste groep gedeporteerden. Men had dus op dit Waterlooplein een bureau gevestigd, dat tot taak had, alle postzaken te regelen; het gaf aan de voorzitters voor en na een overzicht van de inhoud van de uit den vreemde binnengekomen brieven. Men onderschatte de betekenis van deze arbeid niet; het leek natuurlijk ondoenlijk, dat de voorzitters zelf deze brieven lazen en zo waren dezen – en eigenlijk allen, die ervan kennisnamen – aangewezen op de voor hen gereedgemaakte overzichten. Onmogelijk, te beoordelen, in hoeverre deze overzichten de inhoud op juiste wijze weergeven; wij bezitten immers slechts heel weinig toevallig gemaakte afschriften van deze brieven en weten niet in welke mate zij representatief zijn. Het valt de historicus ook zeer moeilijk, zich los te maken van de wetenschap, dat het overgrote deel van de gedeporteerden onmiddellijk na aankomst is vermoord en dat deze brieven afkomstig zijn van een voorlopig gespaarde rest. Niettemin kan hij zich niet geheel onttrekken aan de indruk, dat de heren van het bureau Waterlooplein met meer vlijt gespeurd hebben naar moedgevende details dan naar sombere.”

(Bron: Presser, Jacques – *Ondergang*, pagina 479. *Ondergang* van Jacques Presser is een van de eerste en meest omvattende werken die over de Holocaust in Nederland zijn geschreven.)

Pagina 44. *“Bovenal is de link die het CCT legt tussen Rudolph Pollak en Arnold Van den Bergh – namelijk dat Van den Bergh toegang moet hebben gehad tot dezelfde lijsten met onderduikadressen als Pollak – volstrekt ongefundeerd.” Volgens Van den Boom en Vastenhout stelt het CCT dat Pollak en Van den Bergh soortgelijke functies hadden binnen het JC en dat de lijsten van Pollak dezelfde waren als de lijsten die Van den Bergh in zijn bezit had.*

Dit zijn volstrekt ongefundeerde aannames. Het CCT heeft dit nooit beweerd. Het enige dat wij met het Pollak-verhaal proberen aan te tonen is dat het een illustratie is van het feit dat er in en rond de Joodse Raad mensen waren die adressen hadden van onderduikers. Als Pollak zo'n lijst heeft weten te bemachtigen, is het zonder meer aannemelijk dat anderen mogelijk hetzelfde hebben gedaan of hadden kunnen doen. En zoals we hierboven hebben laten zien, waren er inderdaad mensen die vanuit Westerbork post stuurden naar onderduikers via medewerkers van de Joodse Raad.

Pagina 45. *Van der Boom en Vastenhout betwisten dat er ooit een telefoontje is gepleegd naar SD Lt. Dettmann die de aanleiding was voor de inval in het Achterhuis: “Nu is voor de laatste veronderstelling geen serieus bewijs, zoals eerder is gebleken. Maar ook los daarvan is deze theorie een kaartenhuis. Ten eerste is het onzeker of het telefoontje wel is gepleegd. De enige bron voor het verhaal is Karl Silberbauer, de politieman die de inval leidde en de opdracht van Dettmann kreeg. Hij verklaarde*

in 1963-1964, bijna twintig jaar na dato dus, over het telefoontje, deed daarover tegenstrijdige mededelingen en hield zelfs een slag om de arm of het wel had plaatsgevonden.”

Opnieuw wijzen Van der Boom en Vastenhout zonder enige reden verklaringen van getuigen af. De twee auteurs kunnen geen bewijs leveren dat de oproep niet heeft plaatsgevonden. Het CCT documenteerde echter drie officiële interviews met Silberbauer die hetzelfde verhaal opleverden, namelijk een oproep die de arrestatie inleidde.

- Interview van het Oostenrijkse ministerie van Binnenlandse Zaken met Karl Silberbauer 21 augustus 1963
- Staatsministerie van Binnenlandse Zaken, Staatspolitiegroep, Dept. 2 C, Wenen, 25 november 1963
- Federale Ministerie van Binnenlandse Zaken Groep Staatspolitie, Afdeling 2 C, Wenen, 4 maart 196

Silberbauer had geen enkele reden om over deze oproep te liegen en is de enige getuige die hierover zou kunnen spreken, anders dan de beller, of Dettmann, die kort na de bevrijding in zijn cel ‘zelfmoord’ pleegde. Als Silberbauer had willen liegen, dan zou het voor hem voordeliger zijn geweest om naar de Nederlandse rechercheurs te wijzen in plaats van een telefoontje naar zijn meerdere te noemen. Het is opvallend dat elke historische verklaring die niet in het verhaal van de historici past, steeds opnieuw wordt verworpen, als onjuist wordt afgedaan, als onbetrouwbaar wordt weggezet of eenvoudigweg wordt genegeerd.

Pagina 46. *“Ten tweede is het geheel onduidelijk waarom de verrader zelf zijn informatie zou moeten doorgeven. Waarom zou een Duitse of Nederlandse functionaris dat niet kunnen doen? In dat geval is het veel minder opmerkelijk dat het telefoontje bij Dettmann terecht kwam.”*

Keer op keer verzinnen de historici eerst een bewering die het CCT zou hebben gedaan om die dan vervolgens te ontkrachten. Het CCT heeft nooit beweerd dat het de verrader was die Dettmann belde.

Pagina 46. *“Ten derde past het idee van een door Van den Bergh gepleegd telefoontje niet in de rest van het scenario van het CCT. De anonieme briefschrijver zegt immers dat er bij de Sicherheitspolizei een ‘hele lijst’ van door Van den Bergh aangeleverde adressen lag. Waarom zou hij dan ook nog moeten bellen?”*

Opnieuw slaan Van der Boom en Vastenhout de plank volledig mis. Wij hebben altijd geloofd dat er sprake is geweest van een intern telefoontje naar Dettmann en zeker niet van een telefoontje van Van den Bergh. Naar ons idee is het waarschijnlijk iemand uit de rangen van de SD geweest. Om een arrestatieteam onder leiding van SD'er Silberbauer naar het Prinsengrachtadres te sturen, moest er een bevel zijn van iemand binnen de SD, zoals Silberbauer in zijn officiële verklaringen vertelde.²⁰

Pagina 46. *Van der Boom en Vastenhout geven aan dat we geen bron hebben opgenomen voor het citaat van Buddy Elias dat verwijst naar de verklaring van Otto Frank dat hij de man die verantwoordelijk is voor hun verraad niet wil vervolgen. Dit citaat verschijnt in onze weerleggingen op coldcasediary.com.*

Op het moment dat het boek van Sullivan werd gepubliceerd, hadden we geen toestemming de bron te citeren. We hebben inmiddels toestemming gekregen de bron voor de verklaring van Buddy Elias te identificeren als een faxdocument dat Elias naar Cara Wilson-Granat stuurde vanuit Bazel, gedateerd 8 augustus 1997 om 11:09 uur. De verklaring maakt onderdeel uit van een interview dat hij gaf aan de journalist Rolf Spriessler die schreef voor een lokale krant. Volgens een handgeschreven datum op de fax verscheen dit artikel op 31 juli 1997. Het interview van Elias ging over een van Wilson-Granats bezoeken aan Bazel en het boek dat ze schreef over haar relatie met haar 'vervangende' grootvader, Otto Frank. Tijdens het interview vermeldt Elias dat hij Otto vroeg waarom hij nooit achter de man aanging die verantwoordelijk was voor het opgeven van hun schuilplaats. Otto's reactie was: "Wat helpt het, het zou alleen maar een andere vader van hun kinderen wegnemen". Elias' eigen vertaling van deze woorden luidt: "Wat helpt het, de man is ook een vader en als hij naar de gevangenis moet, heeft het gezin geen vader." Het CCT bezit het originele faxdocument dat Wilson-Granat via haar faxapparaat heeft ontvangen. Dit is de bron van de bewoording die ze gebruikte in het voorwoord van haar boek.

Pagina 47. *Naar aanleiding van de Wallenberg-lezing in 1994 door Miep Gies, stellen Van der Boom en Vastenhout: "Het CCT concludeert dat Miep Gies hier per ongeluk het geheim onthulde dat ze met zich meedroeg, namelijk de identiteit van de verrader."*

Dit is een verkeerde voorstelling van zaken. Het CCT heeft nooit beweerd dat ze het geheim onthulde dat ze bij zich had, namelijk de identiteit van de

---

20 HVVAF, p. 308

verrader. We hebben aangegeven dat Miep Gies per ongeluk onthulde dat ze wist, of dacht te weten, wie de verrader was.²¹

Pagina 48. *“Het CCT meent tenslotte dat Otto Frank het verraadbriefje geheimhield, behalve voor Miep Gies. Frank zou Van den Berghs schuld geheim hebben willen houden uit angst voor antisemitisme. Dat Frank het briefje geheimhield, blijkt volgens het CCT uit het feit dat hij bij zijn ondervraging van Gringhuis in de gevangenis in december 1945 niet zijn gebruikelijke vertrouweling Kleiman of Viktor Kugler meenam, maar zijn vriend Ab Cauvern. Dat zou weer blijken uit Franks agenda. Natasha Gerson heeft laten zien dat deze conclusie berust op een foutieve lezing van die agenda. Daar staat ‘POD! ab Distributie’ Oftewel: Otto Frank ging naar de POD (en niet naar de gevangenis waar Gringhuis zat) vanaf –‘ab’ – een bezoek aan de distributie. Deze aantekening toont dus niet aan dat hij Gringhuis opzocht, en evenmin dat Ab Cauvern meeinging.”*

Het CCT heeft de agenda van Otto niet verkeerd gelezen en Gerson maakt hier een fout. Op 10 mei 2022 bekeek het CCT de agenda van Otto Frank opnieuw en stelde vast dat onze oorspronkelijke interpretatie van “Ab” de meest plausibele was. In de agenda schreef Otto soms met een kleine cursieve ‘a’ als het ‘achteraf’ betekende, maar voor het betreffende item (6 december 1945) werd de ‘a’ in een veel groter formaat geschreven, even groot als de notities wanneer Otto aantekeningen maakt van ontmoetingen die hij had met Ab en zijn vrouw, Isa.

Voorbeeld van schrijfwijze:

Bij dit tweede onderzoek was een historicus van de Anne Frank Stichting aanwezig en deze moest toegeven dat het voor de betreffende vermelding niet zeker was of de letter al dan als hoofdletter bedoeld was, maar dat de letter wel degelijk groter geschreven was dan de ‘b’ die daarop volgde.

En, zoals eerder uitgelegd in onze opmerkingen op pagina 31 leerden we uit Kugler’s brief van 2 mei 1958 aan Otto dat de Nederlandse rechercheurs uit de gevangenis waren gehaald en daar niet waren geïnterviewd zoals Van der

21 HVVAF, p. 227

Boom, Vastenhout en Gerson menen. Op basis van de bewoordingen van de brief zijn ze hoogstwaarschijnlijk geïnterviewd op een POD-kantoor.

Wellicht ten overvloede, ook dit punt is op geen enkele wijze essentieel voor geldigheid van de hypothese.

Pagina 48. *“Andere ‘bewijzen’ dat Frank het briefje geheimhield levert het CCT niet. Daarentegen zijn er vele aanwijzingen dat hij dat juist niet deed. Hij gaf het origineel aan zijn vriend Van Hasselt. Deze bracht het briefje in 1958 ter kennis van Kleiman, die er weer mee naar Lou de Jong ging. En uiteindelijk gaf Otto zijn afschrift in 1963 aan politieman Van Helden.”*

De historici hebben geen bewijs geleverd dat Otto Frank het briefje niet geheim heeft gehouden. Het CCT concludeerde dat afgezien van het gesprek dat hij met Gringhuis had waarin hij deze naar Van den Bergh vroeg, hij het briefje tot 1958 nooit noemde. Dan hebben we Kleimans brief uit 1958 aan Otto Frank waarin hij zich afvraagt waarom iemand deze bewering nu pas naar voren zou hebben gebracht. De historici proberen de opmerking van Kleiman in de brief te verdraaien om aan te geven dat de anonieme notitie in deze periode van 1958 is ontvangen. Op basis van wat onderzoeker Van Helden beweerde, vertelde Otto Frank hem op 2-3 december 1964 dat het anonieme briefje kort na de bevrijding (1945) was ontvangen.

“Voorts zij door mij vermeld, dat tijdens dit onderzoek de heer Frank mij mededeling deed van het feit, dat hij kort na de bevrijding van ons land eens een anoniem schrijven had ontvangen, dat betrekking had op het destijds aan hem gepleegd verraad. Hij had destijds dat schrijven, waarvan hij een afschrift bewaarde, ter hand gesteld van één der bestuursleden van de toen juist opgerichte “Anne Frank Stichting”. Hoewel door mij navraag is gedaan naar het oorspronkelijke exemplaar mocht ik er niet in slagen dat boven water te krijgen.” (Bron: Uittreksel uit het samenvattingsrapport van onderzoeker Van Helden uit 1964)

Pagina 48-49. *Conclusie “Hierboven is het bewijs samengevat dat in Het Verraad van Anne Frank tegen Van den Bergh wordt aangevoerd. Het is zonder uitzondering zeer zwak, soms gebaseerd op een evident foute lezing van de bronnen, verzonden toevoegingen aan bronnen en is door het CCT op geen enkele wijze aan een kritische beoordeling onderworpen. Als het CCT de beschuldigingen aan het adres van Van den Bergh even kritisch zou hebben behandeld als de beschuldigingen tegen anderen die het in het eerste deel van het boek weerlegt, zou het nooit hebben geconcludeerd dat Van den Bergh de dader was. Want dat doen Sullivan en het CCT zonder slagen om de arm: “Van den Bergh... redde zijn gezin door adressen door te geven aan de SD, waaronder Prinsengracht 263. Voor die ernstige beschuldiging is geen enkel serieus bewijs.”*

Het is duidelijk dat het CCT niets verzonnen heeft. Onze beoordelingen waren juist, en het zijn de historici die hun weerlegging doorspekken met incorrecte conclusies en foute verklaringen, die maar al te vaak in de media werden overgenomen zonder verder onderzoek en zonder wederhoor van het CCT. De enige inhoudelijke correctie die nodig is, betreft een fout in de vertaling van Kleimans brief van maart 1958 aan Otto Frank. De vertaalcorrectie geeft nu aan dat het Kleiman was die het originele anonieme briefje van Otto Frank ontving en niet Van Hasselt. Van der Boom en Vastenhout vermelden dat we een ernstige beschuldiging tegen Van den Bergh hebben geuit alsof iemand van het CCT de auteur was van het anonieme briefje waarin hij werd beschuldigd. Het CCT deed alleen onderzoek naar die beschuldiging, iets dat geen van deze historici, of auteurs die op de hoogte waren van het bestaan ooit hebben gedaan.

Ook de aantijging dat wij zonder enig voorbehoud deze beschuldiging aan het adres van Van den Bergh hebben geuit is aantoonbaar onjuist. Op meerdere plaatsen in het boek alsook in de vele media interviews hebben schrijfster en leden van het CCT duidelijk gemaakt dat het hier om een hypothese gaat en de schuld van Van den Bergh hiermee niet onomstotelijk is bewezen.

2.6 De onderduik van de familie Van den Bergh

Auteur: Aaldrik Hermans

Pagina 51. *Hermans vertelt hier het verhaal van verzetsman Albert Schlösser, die de familie Van den Bergh hielp onder te duiken. “Later bracht Schlösser de zussen mee naar het platteland. Esther kwam terecht bij een groot gezin in Broek op Langedijk, haar zus bij de weduwe De Bruin in Scharwoude. Daar bleven ze drie maanden. In januari 1944 werd het daar te gevaarlijk. Het was opnieuw Schlösser die hen aan een nieuw onderduikadres hielp, ditmaal in zijn eigen Laren. Daar kwamen zij terecht bij de pensionhoudster Jetske Hoeksema.”*

Wat Hermans uit het verhaal van Albert Schlösser weglaat, is dat op 14 juni 1944, nadat hij de Van den Berghs op verschillende onderduikadressen had geplaatst, zijn verzetsnetwerk in gevaar kwam. Schlösser werd minstens één keer gearresteerd door de SD waarbij zijn woning in Blaricum werd doorzocht. Opmerkelijk genoeg wist hij te ontsnappen, maar anderen binnen het netwerk hadden minder geluk en werden gearresteerd. Het is bekend dat nadat verzetsnetwerken waren gecompromitteerd of leden waren gearresteerd dit vaak resulteerde in nieuwe arrestaties van andere leden en onderduikers. Verder onderzoek is nodig om vast te stellen of er een verband zou kunnen zijn tussen de arrestatie van Schlösser, het compromis van het verzetsnetwerk en de inval in het Achterhuis.²²

Pagina 52. *“De jongste zus, Anne-Marie, dook aanvankelijk ook in Amsterdam onder. De omstandigheden op dat adres waren echter onhoudbaar. Onderweg naar het nieuwe onderduikadres in Brabant, werd zij inderdaad opgepakt. Zij kwam echter niet in Scheveningen in de gevangenis terecht, zoals Sullivan schrijft, maar in gevangenis Haagse Veer in Rotterdam. Zij werd op 13 februari 1944 gearresteerd en op 22 februari weer vrijgelaten.*

Het was de kleindochter van Van den Bergh die ons meedeelde dat haar moeder in Scheveningen gevangen zat. Wij hebben geprobeerd een verslag

---

22 Bron: <https://www.lo-lkp.nl/component/edocman/de-zwerver-1946/download.html?Itemid=>

van deze gevangenschap te vinden, maar konden dit niet bevestigen. Ook dit punt heeft echter geen enkele invloed op onze hypothese.

Pagina 52. *“Het CCT suggereert dat ze dat te danken had aan het noemen van de naam Miedl. Als bron daarvoor wordt echter de kleindochter genoemd, die echter aangeeft dat ze alleen een vage herinnering heeft uit familiegesprekken dat haar grootvader contact had met Miedl. Hoe dat precies verder zat, weet ze niet en ze heeft bij het CCT er ook op gewezen dat haar vage herinneringen niet heel duidelijk zijn en grondig onderzocht moesten worden.”*

Uit de in audio opgenomen interviews van het CCT met de kleindochter blijkt duidelijk dat dit verhaal over haar moeder en Aloïs Miedl van haar afkomstig is. Zou Anne-Marie of iemand anders in de familie dat verhaal zomaar hebben verzonnen? Dat lijkt ons zeer onwaarschijnlijk. Het moet een verhaal zijn geweest dat in de familie de ronde deed en het is zeer aannemelijk dat het (grotendeels) waar is. Dat Hermans geen verslag van de ondervragingen kon vinden om dit verhaal te staven, wil niet zeggen dat het daarom niet is gebeurd. Van arrestaties vindt men zelden een verhoorrapport en al helemaal niet voor een zo'n relatief onbeduidende arrestatie als deze. De suggestie die Hermans hier doet dat het mogelijk allemaal niet waar is, is dan ook weinig overtuigend.

Pagina 53. *“Vanaf oktober 1943 wist Van den Bergh dat zijn dochters in veiligheid waren. Mogelijk heeft hij via verzetscontacten iets gehoord over de arrestatie van Anne-Marie, maar vanaf 22 februari 1944 was zij opnieuw verdwenen in de onderduik. Van den Bergh en zijn vrouw doken rond die tijd zelf ook onder. Op 4 januari 1944 werden zij al gewaarschuwd dat hun Calmeyer-status klapte en er een arrestatiebevel voor hem was uitgevaardigd. Dat moet het moment zijn geweest waarop zij hun huis aan de Oranje Nassaulaan verlieten. Gezien het feit dat Van den Bergh op 15 februari 1944 het gezin naar een postadres op de Nieuwendammerdijk liet overschrijven en tot eind februari 1944 als liquidator van de N.V. Goudstikker fungeerde, heeft hij mogelijk nog korte tijd ergens in Amsterdam op een tot dusver onbekend adres ondergedoken gezeten en enkele lopende zaken afgehandeld.”*

Hierover zijn we het eens, maar voordat de historici hun rapport produceerden, stelden een aantal van hen nog dat Van den Bergh zijn huis in september 1943 verliet, niet februari 1944, zoals ze nu beweren. Wij vermoedden en zeggen ook dat Van den Bergh en zijn vrouw na inschrijving op het adres Nieuwendammerdijk 61 plannen moeten hebben gemaakt om ergens onder

te duiken.²³ Nadat duidelijk werd dat Miedls invloed tanende was vluchtte Van den Bergh vermoedelijk en het is mogelijk dat hij een onderkomen heeft gevonden in één van Miedl's eigendommen.²⁴ Het is ook mogelijk dat ze in hun eigen huis gebleven zijn onder bescherming van de moeder van Jacques Goudstikker, mevrouw Emmy Goudstikker – Sellisberger die, zoals het CCT ontdekte, eerder haar intrek had genomen in het huis van Van den Bergh aan de Oranje Nassaulaan. Als onderdeel van de Goudstikker kunstverkoop mocht zij rekenen op bijzondere bescherming tegen vervolging. De bescherming tegen deportatie die Goudstikkers moeder genoot is een duidelijk bewijs van de invloed die Miedl had binnen de SD. In een interview uit 1984 gaf Jan Dik jr. aan dat in het geval er iets met Goudstikkers moeder of neef zou gebeuren, Miedl meteen Göring zou bellen. Ondanks haar Joodse identiteit heeft ze inderdaad de oorlog overleefd en vanaf 27 september 1943 stond zij openlijk geregistreerd als inwoner van het grote huis van Van den Bergh aan de Oranje Nassaulaan.

Pagina 53. Hier verklaart Hermans informatie te hebben gevonden dat Van den Bergh, zijn vrouw en tweelingdochters ondergedoken waren in Laren. Als bewijs citeert hij een aantekening van 11 maart 1945 in het dagboek van schilder Gerard Huijsser. Huijsser, die getrouwd was met een Joodse vrouw, woonde naast het pension van Jetske Hoeksema. Tijdens de oorlog had hij veel contact met zijn buurman, die hem vertrouwde. Zo kwam Huijsser ook in contact met de familie Van den Bergh. De historici proberen de lezer ervan te overtuigen dat deze dagboek aantekening het bewijs is dat ze zich in Laren waren ondergedoken en dat Arnold van den Bergh dus niet de verrader kon zijn.

Er is veel te zeggen over deze vondst van de historici. Ten eerste heeft het CCT, met het risico in herhaling te vallen, nooit beweerd dat Van den Bergh niet is ondergedoken. In feite zijn we er altijd van uitgegaan dat ze dat deden zoals ook is beschreven in de vorige paragrafen. We erkennen dat we niet precies wisten waar hij en zijn vrouw waren na februari 1944. Ten tweede is het feit dat hij is ondergedoken geenszins een bewijs van zijn onschuld. Daarover later meer.

Voor nu zullen we ons concentreren op het zeer interessante korte citaat uit het bericht dat Hermans in Huijssers dagboek vond:

---

23 HVVAF, p. 293

24 HVVAF, p. 294

“11 Zondag - Fré vertrekt - 's Avonds bezoek bij familie Van den Berg (notaris van den Berg) die in het pension van Hoeksema wonen - Not. V.d.B. is een bekende Joodsche notaris uit Amsterdam. De familie is ondergedoken geweest, maar is nu in het bezit van valse persoonsbewijzen (of geariseerd?). Zij bestaat uit een echtpaar met twee dochters, een jongere dochter zit nog in Brabant in het nu bevrijde gebied. Het zijn zeer vriendelijke en beschaafde mensen.”

Enkele maanden na de publicatie van het rapport van de historici heeft het CCT van Aaldrik Hermans een exemplaar van de geciteerde dagboekpagina ter inzage gekregen. Drie dingen vallen op aan deze inzending van 11 maart 1945. De eerste is dat Huijsser in zijn dagboek schrijft dat de familie Van den Bergh ondergedoken had gezeten. Hij gebruikt voltooid verleden tijd en stipuleert daarmee dat ze op dat moment niet meer ondergedoken zijn. En inderdaad, ze logeerden als vaste gasten in het pension van mevrouw Jetske Hoeksema. Ten tweede kent hij hun namen en gebruikt hij ze in het dagboek. Met andere woorden, ze stelden zich schijnbaar onder hun eigen naam aan hem voor. Een derde aandachtspunt is dat ze openlijk leefden onder dekking van hun niet-Joodse identiteitskaart. Huijsser zelf is blijkbaar ook verbaasd over dit feit aangezien hij in zijn dagboek schrijft *“(…) maar is nu in het bezit van valse persoonsbewijzen (of geariseerd?)”* Hij zet een duidelijk vraagteken achter het woord ‘geariseerd’. Dat vraagteken is op de een of andere manier verdwenen in het citaat in het verslag van de historici, maar is duidelijk te zien op de kopie van de dagboekpagina. De vraag rijst of hun identiteitsbewijzen inderdaad vervalst waren of dat ze nog gebruik maakten van hun originele papieren welke eerder door het verkrijgen van een Calmeyer-status waren ‘geariseerd’. Voor Huijsser was dat in ieder geval niet duidelijk.

Het is misschien belangrijk om te vermelden dat ondanks de waarschuwing van de twee advocaten van het kantoor van Calmeyer, Van Proosdij en Kotting, er geen bewijs is dat Van den Bergh en zijn familie ooit hun niet-Joodse status hebben verloren, en het daarom niet bewezen is dat er ooit een arrestatiebevel tegen hen is uitgevaardigd. Dit zou kunnen verklaren waarom Huijsser zo openhartig in zijn dagboek schrijft over de familie Van den Bergh. Als ze echt ondergedoken waren in plaats van daar te wonen onder de bescherming van hun Arische papieren, waarom zou hij dan zijn echte naam aan Huijsser hebben gegeven?

Dit brengt een ander punt naar voren. De historici geven aan dat het CCT heeft beweerd dat Van den Bergh openlijk in Amsterdam woonde en zich tot het einde van de oorlog ‘in het volle zicht verstopte’. Dit was een bewuste verkeerde voorstelling van zaken, die we prompt hebben weerlegd op onze website, waarbij we Sullivans boek citeerden:

*“Volgens de NIOD-dossiers had Van den Bergh een in Juli 1943 Sperres voor zichzelf en zijn gezin aangevraagd (of eigenlijk gekocht). Met het begeerde stempel op zijn persoonsbewijs kon hij in alle openheid zijn leven vervolgen in Amsterdam. In feite hield hij zich en plein public schuil. Tijdens een ondervraging na de oorlog hield ene Hans Tietje vol dat hij Van den Bergh had geholpen zijn Sperre te verkrijgen.”*²⁵

Het bovenstaande citaat uit het boek van Sullivan beschreef de periode van 1943 waarin Van den Bergh niet alleen de exclusieve 120.000 Sperre-status verkreeg, maar ook de Calmeyer-status, waarbij hij en zijn familie dus niet langer Joods werden geacht. Vervolgens geven we nog minstens twee keer in het boek van Sullivan aan dat we denken dat hij na 28 februari 1944 was ondergedoken:

Pagina 293. *“Zijn werkzaamheden als notaris voor Goudstikker NV eindigden op 28 februari 1944. Daarna moet hij plannen hebben gesmeed om een veilig heenkomen te vinden.”*

Pagina 294. *“Nu de invloed van Miedl aanzienlijk was afgenomen was Van den Bergh kwetsbaarder dan ooit. Hoewel het team daarvoor geen hard bewijs heeft, kan het zijn dat de notaris en zijn vrouw hun toevlucht zochten tot een van de twee landgoederen die Miedl had ‘gekocht’ van Goudstikker onder notarieel toezicht van Van den Bergh.”*

Dit bewijst dat de opmerking van het CCT over het feit dat hij in 1943 *en plein public* rondliep in Amsterdam onder bescherming van *Sperres*, betrekking had op een periode lang voordat hij in onderdook in februari 1944.

Een andere opmerkelijke omissie in het dagboek van Huijsser is, dat hoewel Huijsser een bekend kunstenaar was en Van den Bergh een groot kunstliefhebber, verzamelaar en handelaar, Huijsser niets schrijft over kunst tijdens hun ontmoeting en dat terwijl Van den Bergh toch veel persoonlijke informatie met hem deelde. Ofwel moet Huijsser dit zo triviaal hebben gevonden dat hij het niet vermeldde, ofwel Van den Bergh liet expres niets los over zijn passie voor kunst. De vraag rijst waarom niet?

Een andere vraag die rijst uit de dagboek aantekening is waar Arnold en zijn vrouw een heel jaar waren vanaf februari 1944 tot 11 maart 1945, de datum van de Huijsser dagboek aantekening. Hermans gaat niet in op deze vraag, mogelijk in de hoop dat de lezer zijn conclusie accepteert dat ze zich vanaf

---

25 HVVAF, p. 259

februari 1944 tot de datum van de dagboekantekening in Laren waren ondergedoken. Dit kan inderdaad het geval zijn, maar zonder bewijs blijft dit een vraag. Helemaal in het licht van de opmerking van Huijsser dat de familie in onderduik *was* geweest.

Na de publicatie van het boek van Sullivan werd het CCT benaderd door een vrouw wiens familie vrij dicht bij de Van den Berghs stond. Na vele gesprekken met haar vond ze een brief van haar moeder, gedateerd 16 februari 1945, waarin stond hoe verbaasd ze was dat Hetty (Esther van den Bergh), een van de tweelingzusjes, plotseling in haar keuken in Amsterdam verscheen. Dit bezoek vond plaats in een tijd dat Amsterdam nog bezet was en de treinen niet meer reden. Hetty vertelde haar dat:

“Mijnheer en Mevr. [Van den Bergh] zijn met Emmy en Hetty buiten en Annie is ergens in Brabant, dus die is al bevrijd. Ik moet je namens hen ook vooral groeten en zeggen dat ze het allen best maken.”

In de brief wordt het doel van haar bezoek verder niet aangegeven. De opmerking van Hetty dat ze ‘buiten’ waren, kan inderdaad Huijssers dagboekantekening bevestigen dat de Van den Berghs in deze periode (begin 1945) in Laren waren. Het CCT beschikt nu over een kopie van deze brief, die is gedateerd op 16 februari 1945, één maand voor de dagboekantekening van Huijsser. Geeft dit onverwachte bezoek aan dat Hetty zich met haar niet-Joodse identiteitspapieren, die Huijsser in zijn dagboek noemt, veilig genoeg voelde om naar Amsterdam te lopen of te fietsen? En wat deed ze daar midden in de Hongerwinter toen eten daar zeer schaars en reizen allerminst veilig was? De vriendin, die de brief schreef, woonde slechts een paar straten verwijderd van het huis aan de Oranje Nassaulaan waar ooit de Van den Berghs en nu de moeder van Jacques Goudstikker woonde. Zou het kunnen dat Hetty ook bij haar op bezoek ging of daar zelfs mogelijk logeerde?

Pagina 51-54. Een bespreking van de twee door de historici genoemde personen, pensionhoudster Jetske Hoeksema en verzetsman Albert Schlösser, die de onderduikers van de Van den Berghs onderbracht.

De bewering van de historici dat de onderduik van Van den Bergh zijn onschuld bewijst en dat hij dus geen adressenlijst(en) aan de SD heeft verstrekt, is om meerdere redenen niet steekhoudend. Ten eerste stelt het CCT niet dat deze overdracht per se heeft plaatsgevonden in de periode februari 1944 tot juli 1944. Mogelijk heeft deze overdracht al ergens in de periode herfst 1943 en januari 1944 plaatsgevonden (zie het verhaal van Moesbergen, pagina 34-35 van dit rapport). Ten tweede was het gevaar zelfs tijdens hun

periode van ‘onderduiken’ nooit ver weg. Een plotselinge klopping op de deur door een SD-agent was zeker een reële mogelijkheid. Afhankelijk van de mate van corruptie van de SD-agent was arrestatie en deportatie geen zekerheid. In 1944-1945 waren veel van de Jodenjagers meer geïnteresseerd in het waarborgen van hun eigen veiligheid na de oorlog, of meer in het algemeen, in zelfverrijking. Joden helpen was een manier om gunsten te verwerven die na de oorlog konden worden gebruikt en als iemand iets van waarde kon bieden, waren de SD-agenten bereid een oogje dicht te knijpen.

Het bewijs dat de familie Van den Bergh in Laren niet veilig was, wordt duidelijk als we kijken naar de twee mensen die volgens historici een essentiële rol speelden in hun onderduik: mevrouw Jetske Hoekstra en de heer Albert Schlösser.

In dit rapport, maar nog uitvoeriger in een inzending op Joods Monument onthult Hermans dat Jetske Hoeksema eerder is gearresteerd voor het laten onderduiken van Joden en wel in de nacht van 13/14 juli 1943.²⁶ Die nacht zijn maar liefst vier Joden en mevrouw Hoeksema zelf gearresteerd. Op de een of andere manier slaagde zij erin om uit de gevangenis te blijven en haar huis te behouden. Het is zeker mogelijk dat ze de SD ervan wist te overtuigen dat ze niet op de hoogte was van de Joodse identiteit van haar gasten, maar het is uiteraard ook mogelijk dat ze in ruil voor haar vrijheid een deal heeft gesloten met de SD. Wat het ook geweest is, men kan gerust aannemen dat haar pension na dit incident mogelijk onder toezicht stond van de SD en hun medewerkers. Een plotselinge routinecontrole van het pension waar de familie Van den Bergh woonde, kon zeker niet worden uitgesloten.

En dan is er nog Albert Schlösser, de verzetsman die de schuilplaatsen voor de familie Van den Bergh vond. Hij had indrukwekkende contacten en werd in verband gebracht met enkele bijzondere voorbeelden van verzetswerk, zoals de aanval op het Amsterdamse bevolkingsregister op 27 maart 1943. Veel van de organisatoren van deze inval, zoals Gerrit van der Veen en Willem Arondéus, werden gepakt en later geëxecuteerd. Schlösser wist echter verschillende keren aan arrestatie te ontsnappen. Aangezien de SD goed op de hoogte was van de verzetsactiviteiten van Schlösser en die van Hoeksema vóór de periode dat zij de Van den Berghs bijstonden, vormde dit een ernstig gevaar voor de veiligheid en vrijheid van de laatsten. Tenzij hun Calmeyer-status nog steeds geldig was en ze dus niet als Jood werden beschouwd.

---

26 Bron: <https://www.joodsmonument.nl/nl/page/642789/gearresteerd-te-laren-op-13-7-1943>

Pagina 53. *“De speculatieve fantasie van het CCT dat Van den Bergh en zijn vrouw in een kasteel van Miedl zat, is niet alleen ongeloofwaardig, maar blijkt ook strijdig met de beschikbare bronnen. Na eerst hun dochters in relatieve veiligheid van de onderduik te hebben gebracht verdwenen de notaris en zijn vrouw in januari-februari 1944 uit Amsterdam. Zij wisten zo het arrestatiebevel tegen hen te ontlopen. De naoorlogse WUV-aanvraag van de dochters en het oorlogsdagboek van Huijsser bevestigen dat het gezin in Laren ondergedoken zat.”*

Wij hebben nooit beweerd dat ze in een kasteel van Miedl woonden (Nijenrode). We hebben opgemerkt dat de huizen van Miedl mogelijk als onderduikadres kunnen hebben gefungeerd maar beweerden niet dat we dat zeker wisten.²⁷ Verder hebben we nooit een echt arrestatiebevel voor Van den Bergh gevonden, maar enkel bewijs dat zijn Calmeyer-status in twijfel werd getrokken. Nergens in het verslag van de historici staat dat zij een arrestatiebevel hebben gevonden. Het is daarom onjuist om te zeggen dat er een arrestatiebevel voor hem bestond. Ook is de tijd dat Van den Bergh en zijn vrouw in onderduik gingen waarschijnlijk eind februari en niet januari 1944.

---

27 HVVAF, p. 294

2.7 Arnold van den Bergh en de wederopbouw van Joods Amsterdam

Auteur: Bart Wallet

Pagina 55. *“Na de oorlog is notaris Van den Bergh weer snel terug in Amsterdam. Volgens het CCT komt hij daar als iemand met een groot geheim en met een bezwaard verleden; hij had immers talloze onderduikadressen verraden. Bovendien wordt hij volgens het CCT een ‘persona non grata’ in de Joodse gemeenschap. Die voorstelling van zaken blijkt echter niet te kloppen.”*

De verklaring van Bart Wallet is onjuist. We stellen terecht dat de Joodse Eerraad Van den Bergh tot uitsluiting uit de Joodse gemeenschap heeft veroordeeld²⁸

Pagina 55. *“Van iemand die op grote schaal adressen heeft verraden, zou verwacht kunnen worden dat hij probeerde zo snel mogelijk te emigreren en elders een nieuw leven op te bouwen. Dat was iets wat na 1945 sowieso veel Joden deden, enkele duizenden Joden emigreerden naar de Verenigde Staten en Palestina/Israël. Zo niet Arnold van den Bergh, hij blijft in Amsterdam en treedt opnieuw op de voorgrond. Actief zet hij zich in voor de wederopbouw van de Joodse gemeenschap.”*

Wat probeert Wallet hier nu eigenlijk te zeggen? Dat alle Joden die tot collaboratie werden gedwongen, emigreerden? En dat Van den Bergh niet schuldig kan zijn aan het verraad waarvan de schrijver van het anonieme briefje hem beschuldigde omdat hij niet vluchtte? Deze conclusie schiet zowel logisch als historisch tekort. Als dit het geval was, zou iedere politieagent die de nazi's hielp met de razzia's en koggeld opstreek het land zijn ontvlucht, wat veruit de meesten niet deden. Dat Van den Bergh zich actief inzette voor de wederopbouw van de Joodse gemeenschap is geenszins een bewijs dat hij onschuldig was aan de aantijging uit het anonieme briefje.

Pagina 56. *“Als de CCT-theorie waar is, namelijk dat Van den Bergh een van de grootste verraders was én dat dit na de bevrijding bekend was, is het verbazingwekkend dat dit in niet een van deze bestuurlijke contexten opgeworpen werd. Een beschuldiging die dermate explosief was, moest wel breder bekend worden en*

---

28 HVVAF, p. 300

zou zeker ook tot discussies hebben geleid. In de directe naoorlogse gemeenschap speelden tal van dergelijke zaken en werden mensen die op een of andere manier van collaboratie werden verdacht of, erger nog, van verraad, al snel buiten de gemeenschap geplaatst. Niets wijst erop dat Van den Bergh als verrader werd gezien.”

Wallet doet in de eerste zin meteen een volledig ongegronde uitspraak. Wij hebben nooit gezegd dat Van den Bergh een van de grootste verraders was. Dit is een kwalificatie die Wallet er zelf aan geeft. Bovendien zou de beschuldiging alleen algemeen bekend zijn geworden als veel mensen, waaronder niet-nazi's, op de hoogte zouden zijn geweest van de actie van Van den Bergh. We denken eerder dat deze beschuldiging maar bij zeer weinig mensen bekend was. Los van Van den Bergh zelf wisten misschien maar een paar mensen wat hij met de lijst met adressen had gedaan, waaronder de auteur van de anonieme notitie en de persoon binnen de SD die de lijst in ontvangst had genomen. Dit soort informatie werd niet snel gedeeld. Zo heeft SD-man Eduard Moesbergen ook nooit iets losgelaten over de herkomst van zijn mysterieuze lijst met soms verouderde onderduikadressen.

3. Nawoord van de schrijver

Op zondag 16 januari 2022 presenteerde het Amerikaanse televisiekanaal CBS News in het programma 60 Minutes, een half uur durend verslag van de bevindingen van het cold case-team naar de aanleiding voor de inval in het Achterhuis waar acht Joodse vluchtelingen ondergedoken hadden gezeten. Een van de acht was natuurlijk Anne Frank, die na de oorlog een van de sterkste symbolen van de Holocaust zou worden.

Het feit dat 60 Minutes, dat gezien mag worden als het toppunt van televisienieuwsjournalistiek, het de moeite waard vond om zoveel tijd aan dit onderwerp te besteden, droeg bij aan de wereldwijde aandacht van andere (nieuws)media. Op maandag 17 januari 2022 haalden de bevindingen van het CCT wereldwijd het nieuws. Dat het CCT met de hypothese kwam over wat mogelijk leidde tot de inval en arrestatie van de mensen in het Achterhuis, trok veel aandacht in kranten, tijdschriften, op radio, televisie en internet in binnen- en buitenland.

Toen zowel de uitkomst van het onderzoek als het boek, *Het verraad van Anne Frank*, werden uitgebracht, leidde dit tot een enorme wereldwijde belangstelling voor het werk en de bevindingen van het cold case-team dat bijna zes jaar bezig is geweest met onderzoek in deze zaak. De reacties op het onderzoek en het boek op 17 en 18 januari 2022 waren wereldwijd niet eenduidig. De ontvangst in de meeste landen was zeer positief. Omdat het CCT echter een hypothese presenteerde en geen bewezen zaak, waren vragen en kritiek te verwachten. Hoewel wij nog altijd overtuigd zijn van onze hypothese, waren we het – zowel in het boek als bij onze optredens in de media – er allemaal over eens dat het bewijs niet sluitend was. We hebben ook heel duidelijk gemaakt dat het doel van ons onderzoek erop gericht was om te achterhalen wat leidde tot de inval in het Achterhuis en dat wij nooit de vervolging van een verdachte hebben beoogd. Ook zijn wij van mening – en hebben dat ook meermaals aangegeven – dat als Van den Bergh het gedaan heeft, men nooit een moreel oordeel over hem zou kunnen vellen, aangezien hij naar alle waarschijnlijkheid slechts handelde om zichzelf en zijn gezin te redden. Er is maar één partij die verantwoordelijk is voor de gruwelen die nu bekend staan als de Holocaust, en dat waren de nazi's en hun handlangers.

Na zes jaar onderzoek te hebben gedaan naar ongeveer dertig scenario's over wat leidde tot de inval, was de conclusie dat 25 hiervan ofwel onmogelijk ofwel hoogst onwaarschijnlijk waren (waardoor de personen in deze scena-

rio's van verdenking konden worden ontdaan), vier wellicht mogelijk, maar niet erg waarschijnlijk waren en slechts één scenario de kwalificatie 'meest waarschijnlijke' kon krijgen: het Van den Bergh-scenario.

Nog voordat het boek was uitgebracht, in de middag van maandag 17 januari 2022, waren er al critici te horen. Zonder het boek te hebben gelezen, hadden enkele historici en invloedrijke mensen in de media al besloten dat de zaak rammelde en dat er onvoldoende bewijs was om een dergelijke bewering te doen.

We kunnen gerust zeggen dat we enorm schrokken van de hevigheid van de weerstand die onze hypothese in Nederland opriep. Het boek, dat inmiddels in zo'n twintig landen is verschenen, heeft ook elders tot kritiek geleid, maar deze was altijd meer inhoudelijk van aard. Een andere, minder beladen uitkomst, was ons uiteraard liever geweest, maar de uitkomst van het onderzoek laat zich niet leiden. In Nederland heeft het echter geleid tot een storm van verontwaardiging, beledigingen, bedreigingen en uiteindelijk het besluit van de uitgever om – zonder ruggespraak met de auteur of het CCT – het boek uit de handel te nemen.

De vraag rijst dan ook waarom deze uitkomst in Nederland (en tot op zekere hoogte in Duitsland waar het boek niet is verschenen) op zoveel weerstand stuitte en niet in andere landen? Het is niet omdat men elders het boek niet heeft opgemerkt – verre van dat – dus waarom dit enorme verschil? Is het afgunst of een zekere prikkelbaarheid die is ontstaan doordat wij het domein van historici durfden te betreden? Een zekere vorm van *'jalousie de metier'* kan misschien een rol kunnen hebben gespeeld, evenals opportunisme bij enkelen, maar het verklaart nog steeds niet de heftigheid van de reacties, vooral van sommigen in de Joodse gemeenschap. De afgelopen maanden hebben Vince Pankoke en Rosemary Sullivan in de Verenigde Staten en Canada talrijke presentaties en lezingen gegeven in de VS en Canada voor Joodse gemeenschappen. Ze kregen niets dan lof voor hun werk, zelfs wanneer het publiek zich ten volle bewust was van de Nederlandse kritiek op het onderzoek. Ook daar stelde men meermaals de vraag waarom dit in Nederland tot zoveel controverse leidt. Tijdens deze lezingen en presentaties zijn er al helemaal nooit beschuldigingen van antisemitisme of gebrek aan respect geuit. Waarom is het zo anders in Nederland?

De meeste mensen die worden vervolgd en bedreigd, zullen proberen hun leven en dat van hun dierbaren te behouden, zelfs als dit leidt tot de vernietiging van anderen. Iedereen die beweert historicus te zijn, en vooral degenen die de Holocaust hebben bestudeerd, zou dat moeten weten; dat is

helaas de menselijke natuur en komt aan de oppervlakte, vooral in tijden van vervolging en onderdrukking. Nogmaals, de schuld hiervoor ligt volledig bij de echte daders, de onderdrukkers, de vervolgers, de aanjagers, en in dit geval de nazi's en hun handlangers. Nooit bij hun slachtoffers. Dit hebben we heel duidelijk gemaakt in het boek alsook in de vele interviews die we hebben gegeven; in onze hypothese zien we Van den Bergh net zo goed als slachtoffer en niet als dader.

Toen wij met een van de wethouders van de gemeente Amsterdam over het project spraken, merkte ze op dat de Holocaust in Amsterdam zo'n litteken had achtergelaten dat mensen er na al die jaren nog steeds moeilijk over kunnen praten. De decimering van de stad is nog steeds iets waar veel mensen niet mee in het reine zijn gekomen. Dit geldt ook voor de rol van Nederlandse burgers, het burgerlijk bestuur, de politie en alle zogenaamde onschuldige omstanders, om nog maar te zwijgen over de manier waarop de terugkerende Joodse overlevenden werden behandeld. Tegenwoordig willen velen nog steeds het liefst wegstaren en vergeten dat het is gebeurd.

Natuurlijk begrijpen we volledig dat onze hypothese pijnlijk kan zijn geweest voor de directe familie van Arnold van den Bergh. Dit aspect van het onderzoek is meerdere keren genoemd. Het moet voor de kleindochter en kleinzoon niet makkelijk zijn geweest om te horen dat het CCT tot de conclusie kwam dat hun grootvader als de meest waarschijnlijke verantwoordelijke in deze zaak naar voren was gekomen. Het moet gezegd dat als Van den Berghs naam niet eerder in andere publicaties bekend was gemaakt, wij er misschien voor hadden gekozen zijn naam te veranderen of naar hem te verwijzen met initialen, zoals gebruikelijk in de Nederlandse journalistiek. Wat de historici en velen met hen steeds weer vergeten, is dat wij het anonieme briefje waarin zijn naam wordt genoemd niet hebben geschreven, noch dat dit briefje een novum was. Zijn naam als verdachte was ook al openbaar gemaakt lang voordat wij ons onderzoek begonnen. Aangezien de kopie van het anonieme briefje uiteindelijk zou worden geschonken aan het Amsterdamse Stadsarchief en daarmee openbaar zou worden voor het publiek, zou de naam Arnold van den Bergh snel bekend zijn geworden als de mogelijke verantwoordelijke voor het verraad.

Ook de laatste directe familieleden van Arnold van den Bergh dragen zijn naam niet. Zijn kinderen zijn overleden en zijn twee kleinkinderen dragen niet zijn achternaam. Voor zover wij weten hebben de kleinkinderen zelf geen kinderen. Om extra voorzichtig te zijn en ze uit de openbaarheid te houden, hebben we met de kleindochter afgesproken haar voor- en achternaam in het boek te veranderen. Ze gaf er de voorkeur aan onder geen enkele omstan-

digheid in de publiciteit te willen komen en dat hebben wij vanzelfsprekend gerespecteerd. In het boek wordt een andere woonplaats genoemd en heeft zij een andere naam die zij zelf koos.

Wij menen dat we voldoende maatregelen hebben genomen om de directe familieleden te sparen, maar konden niet voorzien dat de kleindochter en andere verre familieleden alsnog zelf de openbaarheid hebben gezocht. Wij hebben nooit iets anders gevoeld dan respect voor de kleinkinderen en hoewel we begrijpen dat onze hypothese pijnlijk kan zijn, mag deze op geen enkele manier een slecht beeld geven van Arnold van den Bergh, laat staan van zijn kinderen en kleinkinderen. Het later door enkele media gepresenteerde beeld van Arnold van den Bergh als slechterik (een “bad guy”) reflecteert niet de werkelijkheid, noch de nuance die wij in ons onderzoek en in het boek juist naar voren hebben willen brengen. Nogmaals, wanneer onze hypothese klopt, dan zijn nog steeds de nazi’s en hun handlangers de schuldigen, niet Arnold van den Bergh.

Sinds de verschijning van het boek zijn wij, alsook andere betrokkenen bij het boek en het onderzoek, bespot, beledigd, bedreigd, beschuldigd van fraude, antisemitisme en zelfverrijking, en worden diverse stappen gezet om ons verhaal uit de openbaarheid te houden. Hiermee wordt, althans in Nederland, een ongekennde poging gedaan om het publiek te verhinderen zelf een oordeel te vormen over het onderzoek en de uitkomsten daarvan. Gelet op de gevoeligheid van het onderwerp hebben wij er steeds rekening mee gehouden dat ons onderzoek aanleiding zou kunnen zijn voor een publiek debat. Wij hebben ons ook altijd opengesteld voor dit debat. Wij moesten er echter snel achter komen dat dit debat vooral over ons en niet met ons werd gevoerd. Dat de Nederlandse uitgever daarbij zonder eigen onderzoek en zonder wederhoor het boek uit de handel heeft gehaald is ongekennd en verontrustend. Dat er inmiddels diverse advocatenkantoren zijn ingeschakeld om ons te sommeren nooit meer onze hypothese naar buiten te brengen, evenzeer. Het zet de vrijheid van meningsuiting in Nederland nog verder onder druk.

Pieter van Twisk